

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ФАКУЛЬТЕТ ХІМІЇ, БІОЛОГІЇ І БІОТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА БІОФІЗИЧНОЇ ХІМІЇ, ФІЗИКИ І ПЕДАГОГІКИ

І. М. Зарішняк

ПРАКТИКУМ

із курсу «Педагогіка і психологія вищої школи»

(для студентів спеціальності 102 «Хімія»)

навчально-методичний посібник

Електронне видання

Вінниця 2023

УДК 378.015.3(076.5)

З-348

Рекомендовано до друку вченою радою факультету хімії, біології і біотехнологій Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 2 від 21 жовтня 2022 року)

Рецензенти: *Анненкова І. П. – професор кафедри неорганічної хімії і хімічної освіти Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, д-р пед. наук, доцент.*
Швед О. М. – професор кафедри неорганічної, органічної та аналітичної хімії, в. о. директора навчально-наукового центру експериментальної хімії, д-р хім. наук, професор.

Зарішняк І. М.

З-348 Практикум із курсу «Педагогіка і психологія вищої школи» (для студентів спеціальності 102 «Хімія»): навчально-методичний посібник. Електронне видання. Вінниця: ДонНУ, 2023. 68 с.

Практикум укладено відповідно до робочої програми з дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи». Посібник призначено для студентів вищих закладів освіти галузі знань 10 «Природничі науки», спеціальності 102 «Хімія».

Навчальне видання містить методичні зауваги щодо покращення умов аудиторної та самостійної роботи студентів. Зокрема пропонуються плани занять із зазначенням теми, обсягу аудиторних годин та переліку питань, що підлягають розгляду. Передмова містить опис структури заняття та способів оцінювання виконаних завдань. Практичний блок містить різноманітні завдання – обов'язкові та творчі. Репрезентуються тести до кожної теми для поточного контролю. Для поглибленого вивчення теми вказуються рекомендовані джерела, тексти ситуацій для аналізу й умови завдань, що розглядаються на занятті. У посібнику подано схеми та приклади виконання практичних завдань, а в додатках вміщено приклади виконання індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів.

УДК 378.015.3(076.5)

© Зарішняк І. М., 2023

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
<i>Семінарсько-практичне заняття № 1.</i> Особливості педагогічного процесу у закладі вищої освіти	6
<i>Семінарсько-практичне заняття № 2.</i> Сутність процесу навчання у вищій школі.....	15
<i>Семінарсько-практичне заняття № 3.</i> Організація навчання у закладі вищої освіти.....	22
<i>Практичне заняття № 4.</i> Сутність контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти («Токшоу»).....	30
<i>Семінарсько-практичне заняття № 4.</i> Сутність контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти	30
<i>Семінарсько-практичне заняття № 5.</i> Студент закладу вищої освіти з позиції вікової психології. Психологія студентської групи	37
<i>Семінарсько-практичне заняття № 6</i> Роль куратора у формуванні особистості студента і становленні академічної групи.....	44
<i>Практичне заняття № 7</i>	54
Професійне здоров'я викладача закладу вищої освіти	54
ПРИКЛАДИ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ.....	61

ПЕРЕДМОВА

Практикум розроблено з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи навчання (яка реалізує принципи гнучкості та індивідуалізації), а також спрямовано на практичну реалізацію ідеї системи перспективних ліній у навчанні, насамперед на організаційно-педагогічне забезпечення права кожного студента на індивідуальний темп просунення в самостійній роботі. Посібник вміщує тематичні плани семінарсько-практичних занять, практичні завдання, ситуаційні вправи, що формують уміння здобувачів планувати і проводити навчальні заняття у закладах вищої освіти.

У плануванні практичних занять використано два різновиди навчальних занять – семінарські і практичні.

На *семінарських заняттях* викладач організує обговорення питань за визначеними наперед питаннями. Здобувачі можуть підготувати тези відповідей або повідомлення чи індивідуально виконані реферати-доповіді. Семінарські заняття заплановано у вигляді розгорнутої бесіди за планом або у вигляді невеликих доповідей студентів із подальшим обговоренням учасниками семінару. Метод доповідей передбачає обмін думками та дискусію із суперечливих положень, тобто живу бесіду. Викладач заздалегідь повідомляє студентам, у якій формі він чекатиме відповіді на те чи інше запитання (реферату, анотації, рецензії), акцентує увагу на оцінці та обговоренні.

На *практичних заняттях* розв'язанню практичних ситуацій передує теоретичний коментар щодо питань теми заняття. Викладач організовує опрацювання здобувачами вищої освіти теоретичного матеріалу теми, що розглядається, і формує вміння і навички його практичного застосування шляхом індивідуального чи колективного виконання відповідно до сформульованих завдань. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення рівня оволодіння здобувачами вищої освіти необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язування їх здобувачами вищої освіти на занятті тощо.

Семінарсько-практичне заняття – форма навчального заняття, за якою викладач організовує дискусію з наперед визначених тем, до яких студенти готують повідомлення з аналізом окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, та формує навички і вміння їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно до сформульованих завдань. У процесі підготовки до заняття студенти самостійно відпрацьовують літературу (навчальну, методичну, наукову), навчаються критично оцінювати різні джерела знань. Під час підготовки до заняття потрібно опрацювати матеріал за темою, що вміщений у навчальних посібниках, та лекції. Під час самостійної підготовки студенту рекомендується

скласти до кожного питання короткий план і занотувати необхідні цитати, цифри, факти.

Структура семінарсько-практичного заняття вміщує: а) організаційну частину, в якій викладач зазначає тему навчального заняття, обґрунтовує проблемні питання, пояснює порядок виступів студентів (за викликом чи за бажанням), озвучує вимоги до ведення дискусії тощо; б) виступи студентів із повідомленнями та коментарі до них викладача і студентів; в) дискусію за питаннями, що виникли під час виступу; г) формулювання загальної проблеми та її обговорення за участю студентів; д) практичне вирішення проблемних і творчих завдань; е) проведення гри або тренінгу; ж) оцінювання знань, умінь та навичок студентів із коментарем викладача.

Способи оцінювання результатів навчання. Знання та уміння студентів оцінюються заліковими одиницями (балами). Окремо оцінюється кожен вид роботи: письмові (їх результати оголошуються на наступному занятті) і всі види усних виступів, про що вказується у плані заняття.

Семінарсько-практичне заняття № 1 (2 год)

Тема: Особливості педагогічного процесу у закладі вищої освіти

Мета: аналіз теоретико-методологічних підходів до вивчення педагогіки і психології вищої школи; розширити уявлення про принципи і методи педагогічного дослідження, сутність і структуру педагогічного процесу у ЗВО; поглибити знання про академічну доброчесність у педагогічній діяльності викладача, основні види діяльності науково-педагогічних працівників і психологічну структуру професійної діяльності викладача.

Основні поняття: педагогіка і психологія вищої школи, методи дослідження; педагогічний процес, структура педагогічного процесу, структура педагогічної діяльності викладача, педагогічний професіоналізм.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Виступи здобувачів вищої освіти з повідомленнями

Методичні зауваги. Розпочинаємо аудиторну роботу з обговорення питань теми. Напередодні практичного заняття розподіліть у групі питання для обговорення в аудиторії (за списком в академічному журналі чи за бажанням) з обов'язковим висвітленням усіх пунктів плану. Кожен здобувач може: а) підготувати ґрунтовну відповідь на одне питання з розподілених; б) підготувати коротку інформацію по суті питання до кожного пункту плану.

Порядок висвітлення питань теми зазначено планом. На занятті потрібно обговорити всі пункти плану.

Опрацюйте самостійно та критично оцініть рекомендовані джерела. Складіть до кожного питання, яке виноситься на обговорення, короткий план і занотуйте необхідні цитати, цифри, факти. За кожену відповідь здобувач вищої освіти може отримати максимальнo 4 бали. Критеріями оцінювання усної відповіді є: а) правильність; б) цілісність; в) логічність; г) обґрунтованість; д) аргументованість; е) критичність мислення.

Питання для обговорення (максимально 4 бали)

1. Принципи та методи педагогічного дослідження.
2. Педагогічний процес у закладі вищої освіти: сутність поняття і структура.
3. Розкрийте значення академічної доброчесності в педагогічній діяльності викладача. До якої академічної відповідальності можуть бути притягнені педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти за порушення академічної доброчесності?
4. Розкрийте основні види діяльності науково-педагогічних працівників.
5. Розкрийте психологічну структуру професійної діяльності викладача та дайте коротку характеристику її основним структурним компонентам.

6. Яке місце належить педагогічному спілкуванню у педагогічній діяльності викладача? Проаналізуйте стилі спілкування викладача зі студентами. Яким, на Ваш погляд, має бути оптимальний стиль спілкування сучасного викладача?

2. Практичне вирішення обов'язкових і творчих завдань

Методичні зауваги. Виконайте обов'язкове практичне завдання з дотриманням академічної доброчесності обсягом від 0,5 до 2 аркушів друкованого тексту та надішліть його результати напередодні заняття на електронну пошту викладача (1–5 балів кожне завдання).

Критерії завдання з розгорнутою відповіддю у письмовій формі: а) повнота розуміння завдання; б) вияв власної думки та наведення прикладів із власного досвіду; в) послідовність викладеного матеріалу; г) термінологічний апарат, правильність уживання; д) здатність робити висновки¹.

Завдання: Ознайомтесь із зазначеними документами і розкрийте мету вищої освіти з опорою на аналіз нормативних документів, визначте основні завдання реформування системи вищої освіти і вимоги до організації підготовки фахівців у закладах вищої освіти:

1. Закон України «Про освіту» (прийнятий від 05.09.2017, чинний від 28.09.2017). URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>

2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

3. Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-ге вид., перероб. і допов. / за ред. В. Г. Кременя. Київ: ТОВ «Видавничий дім „Плеяди”», 2014. 100 с. URL: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf

4. Концепція розвитку педагогічної освіти. Київ, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>

Приклад

завдання із розгорнутою відповіддю у письмовій формі щодо мети вищої освіти:

За ключовим документом, що визначає стратегію розвитку вищої освіти в Україні, запорукою майбутнього України й основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави є освіта. Це визначальний чинник політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства [1].

Законодавчі документи у сфері освіти засвідчують, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових,

¹ Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 14. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRIPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян, забезпечення держави кваліфікованими фахівцями задля сталого розвитку України [2, 3]. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначено, що система вищої освіти повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі [5].

Необхідність всебічного розвитку майбутнього фахівця продиктовано насамперед прискореним прогресом технологій, зростанням транскордонної міграції, різновекторними демографічними тенденціями, докорінними змінами у структурі ринку праці [4]. Бакалавр або магістр після закінчення українського вишу може удосконалювати Hard skills (професійні навички) і Soft skills (особисті якості) у зарубіжних вишах, аби знайти престижну роботу за кордоном. Сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а і здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян [5]. Саме тому метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових та / або творчих мистецьких, професійних і загальних (універсальних) компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань [2] та наголошується на необхідності вміти безперервно вчитися впродовж життя [4]. Наприклад, я мрію здобути науковий ступінь у Кембриджському або Стенфордському, чи Гарвардському університеті (США) – найкращих університатах світу із хімічної освіти. Для цього я маю мати не тільки фахові компетентності, а й відповідні м'які навички, як-от вільне володіння англійською мовою, досвід роботи з базами даних і знання певних мов програмування. Окрім того, я маю демонструвати гнучкість мислення, комунікабельність, стресостійкість, здатність працювати в команді тощо.

Російсько-українська війна спрямована на носіїв національної і громадянської ідентичності, тому важливість університетів як гуманітарних хабів зростає. Саме зараз підвищується роль закладу вищої освіти у вихованні громадян, здатних до свідомого суспільного вибору. Ми бачимо, що серед захисників України багато представників студентства. Своє життя за незалежність України на сьогодні поклали як студенти-стусівці, так і випускники нашого університету, які не стояли осторонь, а усвідомили свою належність до України і боролися за майбутнє української вищої освіти – це Ю. В. Матушак, Е. О. Шахов, В. Д. Янгічер, О. В. Злочевський, В. С. Антонюк, Є. В. Семчук. Наші здобувачі поділяють загальнолюдські цінності, критично мислять, займаючи активну громадянську позицію у демократичному суспільстві.

Отже, мета української вищої освіти полягає у формуванні конкурентоспроможних фахівців, які вільно орієнтуються у швидкоплинному світі, здатні змінюватися, навчатися, удосконалюватися та усвідомлюють свою приналежність до українського народу як частини цивілізованого світу і свідомо відстоюють своє майбутнє. Серед основних вимог щодо підготовки фахівців – поєднання професійних компетентностей і м'яких навичок, що будуть удосконалюватися впродовж життя.

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#text>

2. Закон України «Про освіту». URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#top>

Розв'язання педагогічних ситуацій (максимально 5 балів). *Напередодні практичного заняття обговоріть у групі розподіл аналізу педагогічних ситуацій для їх обговорення в аудиторії (за списком в академічному журналі чи за бажанням) з обов'язковим розв'язанням усіх педагогічних ситуацій в аудиторії. Кожен здобувач повинен обрати одну із запропонованих ситуацій² для обговорення в аудиторії. Коли ви обираєте за списком в академічному журналі, то якщо ситуацій 5, а вас 9, тоді 6-й по списку аналізує ситуацію 1, 7-й – ситуацію 2 і т. д. Якщо ви оберете за бажанням, то староста має прослідкувати, щоб усі педагогічні ситуації було проаналізовано.*

Критерії оцінювання вирішення педагогічних ситуацій: а) правильність; б) логічна послідовність дій; в) використання методичного інструментарію (алгоритму рішення)³.

Методичні зауваги: для розв'язання педагогічних ситуацій використовуються традиційний, творчий та імпровізаційний підходи. Традиційний підхід передбачає певний алгоритм дій, до інших відносить «педагогічне осяяння» та педагогічна імпровізація (за В. Харькіним). Методичний інструментарій розв'язання педагогічної ситуації передбачає такі етапи:⁴

1. **Визначення проблеми.** Виконується широкий аналіз поданої ситуації, виявляються й обговорюються можливі причини, місце виникнення й учасники ситуації.
2. **Аналіз ситуації.** Здійснюється пошук розв'язання ситуації. Зауважимо, що розв'язків може бути кілька, це залежить від індивідуальності здобувача і викладача.
3. **Генерація можливих розв'язків.** Пошук творчого вирішення ситуації на основі виокремлення повного спектру ефективних рішень для досягнення результату. Умови генерації рішення: а) створення максимальної

² Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів: навч. посіб. Київ: Вид-во Ліра-К, 2019. 84 с.

³ Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 20–21. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRlPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

⁴ Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів: навч. посіб. Київ: Вид-во Ліра-К, 2019. С. 52–53.

кількості потенційних рішень; б) співвідношення рішень умовам педагогічної ситуації; в) об'єднання подібних або пов'язаних рішень.

4. **Вибір доцільного розв'язку.** Виявлення сильних і слабких сторін розв'язку, вибір найперспективнішого до конкретної педагогічної ситуації. Критерії ефективності розв'язку:

- усі учасники погоджуються з вибраним рішенням;
- ймовірність виконання наміченого плану (миттєвий інтуїтивно-логічний аналіз результату імпровізації).

5. **Реалізація запланованого розв'язання.** На цьому етапі потрібно спланувати дії:

- Що має бути зроблено?
- Чому ці дії є розв'язанням педагогічної ситуації?

Виконання цих дій приведе до розв'язання педагогічної ситуації.

6. **Оцінка отриманого результату.** Потрібно співвіднести результат з ідеалом (якщо він є), або зворотний зв'язок забезпечується виконанням запланованих дій із наданням колективної або індивідуальної оцінки. Рефлексія результатів допомагає здобувачу або групі визначитися з подальшими завданнями щодо розв'язання педагогічних ситуацій.

Ситуація 1. Кафедра запланувала провести цикл взаємовідвідувань. Особливу увагу приділялося відвідуванню занять молодих викладачів. Один із викладачів нервує перед проведенням практичного заняття, але не хоче підходити до завідувача кафедри за порадою, боячись того, що той засумнівається у його професійній компетентності і буде більш вимогливим та суворим. Як би ви вчинили на місці молодого викладача?

Ситуація 2. У студента виникли труднощі під час написання своєї першої наукової статті і він звернувся до вас, як викладача, за консультацією. Виділіть основні вимоги до написання наукової статті, які б Ви особисто повідомили студентові.

Ситуація 3. Студенти – майбутні викладачі, прийшовши на лекцію, побачили свого нового викладача. Він був досить яскраво вдягнений та із найсучаснішою зачіскою. Враження студентів розділилися: частина схвалила такий зовнішній вигляд, інша – ні. Чи є в цьому проблема? Яка ваша думка щодо цього?

Ситуація 4. Викладач виявив, що студент колекціонує його словесні «перли». Як бути:

- а) якщо це робиться у спеціальному записнику, забрати його;
- б) весело запитати: «Коли закінчиш університет, залишиш мені копію на пам'ять»;

в) зробити вигляд, що нічого не помітив, але надалі уважно стежити за своєю мовою;

г) час від часу навмисне говорити дурниці, постійно запитуючи: «Петренко, ти встиг записати?»;

д) для початку запитати: «Для чого ти це робиш?»;

е) зробити вигляд, що нічого не помітив, але пізніше «зловити» студента на незнанні, демонстративно покаравши його негативною оцінкою.

Ситуація 5. Уявіть, що вам – молодому викладачу кафедри хімії – доручили організувати науковий студентський гурток. Опишіть, яку наукову тематику ви оберете та за яким планом організуєте і будете проводити роботу гуртка².

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ⁵ (0,1–1 бал):

Методичні зауваги. Тестові завдання можуть використовуватися для самоперевірки засвоєння теми. У кожному завданні оберіть одну правильну відповідь із запропонованих п'яти варіантів. Кожна правильна відповідь оцінюється в 0,1 балів. Неправильний варіант відповіді – 0 балів.

1. Об'єктом педагогіки вищої школи можна назвати:

- a) процес виховання та професійної підготовки;
- b) виявлення закономірностей процесу професійної підготовки;
- c) функціонуючі у закладах вищої освіти педагогічні системи із системою управління ЗВО;
- d) викладач, студент, курс, група, факультет;
- e) сфера людської діяльності, спрямованої на професійне навчання;

2. Назвіть предмет педагогіки вищої школи:

- a) процес формування духовно багатого, свідомого громадянина, спеціаліста вищої кваліфікації;
- b) підготовка фахівця з вищою освітою;
- c) виховання студентської молоді;
- d) сучасні педагогічні дослідження;
- e) навчання та виховання підростаючого покоління.

3. Що є джерелом розвитку педагогіки вищої школи:

- a) педагогічна спадщина, передовий вітчизняний і зарубіжний педагогічний досвід, сучасні педагогічні дослідження;
- b) освітньо-виховні проблеми, що постають перед суспільством;
- c) народна педагогіка, філософія, вікова фізіологія та психологія;

⁵ Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» / розробник Л. В.-В. Вейланде. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2018. С. 19–21.

- d) нові освітньо-виховні проблеми, що постають перед суспільством;
- e) необхідність формування морально-психологічної готовності майбутніх фахівців самовіддано працювати за обраним фахом?

4. Що належить до методологічних категорій педагогіки вищої школи:

- a) педагогічна ідея, педагогічна концепція, педагогічна теорія, педагогічна закономірність;
- b) самовиховання, перевиховання, корекція, підготовка, кваліфікація;
- c) знання, навички, вміння, навчання, учіння, освіта, методика;
- d) викладач, студент, фахівець, професійна підготовка, планування, навчальна робота;
- e) закономірність, принцип, система, діяльність, розвиток, формування?

5. Новий напрям думки, твердження або розгорнута модель, що відображає ті чи інші стосунки або зв'язки у вузівській дійсності, – це:

- a) педагогічна ідея;
- a) педагогічна закономірність;
- b) педагогічна система;
- c) виховання;
- d) навчання.

6. Сукупність формуючих впливів усіх суспільних інститутів, що забезпечують передачу підростаючому поколінню накопиченого соціально-культурного досвіду, моральних норм і цінностей, – це:

- a) виховання у вузькому значенні слова;
- b) освіта;
- c) навчання;
- d) виховання у широкому значенні слова;
- e) перевиховання.

7. Що належить до категорій педагогічного дослідження:

- a) педагогічна система, гіпотеза, процес, закономірність, метод, вивчення;
- b) наукова проблема, тема, об'єкт, предмет, гіпотеза, мета, завдання;
- c) бесіда, анкетування, опитування, експеримент, спостереження, тестування;
- d) індукція, експертна оцінка, дедукція, рейтинг, аналіз змісту педагогічної документації;
- e) аналіз, синтез, порівняння, класифікація?

8. Педагогічне дослідження це:

- a) вид пізнавальної діяльності, спрямований на розкриття об'єктивних закономірностей навчання, виховання і розвитку;
- b) порівняльне вивчення розвитку вищої освіти в освітніх системах різних країн;
- c) процес пошуку шляхів оптимізації навчально-виховного процесу, способів регулювання й управління поведінкою здобувачів;
- d) розроблення дидактичних концепцій розвитку творчих здібностей студентів;
- e) вироблення наукових засад підготовки фахівців вищої кваліфікації.

9. Який із принципів не є загальнодидактичним:

- a) принцип системності і послідовності навчання;
- b) принцип зв'язку навчання з життям;
- c) принцип свідомості й активності у навчанні;
- d) принцип доступності навчання;
- e) принцип актуальності?

10. Що не належить до напрямів діяльності викладача закладу вищої освіти:

- a) навчальна діяльність;
- b) організаційна діяльність;
- c) методична діяльність;
- d) діагностична діяльність;
- e) дослідницька діяльність;
- f) виховна діяльність?

Рекомендовані джерела до заняття

1. Закон України «Про освіту» (прийнято 05.09.2017, чинний від 28.09.2017). URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>

2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

3. Національна доктрина розвитку освіти у XXI ст. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

4. Наказ № 610 від 23.03.2021 р. «Про затвердження професійного стандарту на групу професій „Викладачі закладів вищої освіти”». URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf

5. Педагогіка вищої школи: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. / В. П. Головенкін; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29032/3/Higher_School_Pedagogy_2019.pdf

Додаткова література

1. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса. URL: https://drive.google.com/file/d/1IqluhFQ5Xt9l49dOeM_-grr4MfiKu4aO/view

2. Положення про організацію освітньої діяльності у ДонНУ імені Василя Стуса» (2020). URL: https://drive.google.com/file/d/1ySU7N0bY_rYqIagN5OwUb4i-lbBd8Cv1/view

Семінарсько-практичне заняття № 2 (2 год)

Тема: Сутність процесу навчання у вищій школі

Мета: поглибити розуміння сутності процесу навчання у ЗВО у взаємозв'язку з його компонентами, логікою проектування та здійснення; сформувати вміння розробляти та оновлювати програми навчальних дисциплін і готувати навчальні методичні матеріали; сформувати вміння вибору і використання методів, прийомів та засобів навчання відповідно до мети, змісту та очікуваних результатів; поглибити здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

Основні поняття: дидактика, освіта, навчання, викладання, учіння, закономірності та принципи навчання, зміст освіти, методи, прийоми і засоби навчання у вищій школі.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Виступи здобувачів вищої освіти із повідомленнями

Методичні зауваги. Розпочинаємо аудиторну роботу із обговорення питань теми. Напередодні практичного заняття розподіліть у групі питання для обговорення в аудиторії (за списком в академічному журналі чи за бажанням) з обов'язковим висвітленням усіх пунктів плану. Порядок висвітлення питань теми «Сутність процесу навчання у вищій школі» зазначено планом. Опрацюйте самостійно та критично оцініть рекомендовані джерела. Складіть до кожного питання, яке виноситься на обговорення, короткий план і занотуйте необхідні цитати, цифри, факти. За кожну відповідь здобувач вищої освіти може отримати максимально **4 бали**:

4 бали: усна відповідь є правильною, цілісною, логічною, обґрунтованою, містить аргументацію, аналітичні міркування, демонструє критичне мислення здобувача.

3 бали: усна відповідь є правильною, логічною, частково обґрунтованою, аналітичні міркування та аргументація є недостатніми.

2 бали: усна відповідь є частково правильною, нецілісною, фрагментарною, недостатньо аргументованою.

1 бал: усна / письмова відповідь є неправильною або містить грубі помилки, здобувач демонструє незнання і нерозуміння навчального матеріалу, не може обґрунтувати свою думку⁶.

⁶ Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонПУ імені Василя Стуса, 2022. С. 6–7. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRIPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

Питання для обговорення (максимально 4 бали)

1. Дидактика вищої школи: основні категорії, сутність і структура процесу навчання.
2. Розкрийте сутність поняття принципів навчання та обґрунтуйте їх об'єктивність.
3. Зміст освіти та його реалізація у вищій школі.
4. Характеристика традиційних та інтерактивних методів і прийомів навчання у вищій школі. Дидактичні вимоги та умови використання методів навчання у ЗВО.
5. Дидактичні функції і педагогічні вимоги до засобів навчання у вищій школі.⁷

2. Практичне вирішення обов'язкових і творчих завдань

Практичні завдання (максимально 5 балів).

Методичні зауваги: Виконайте обов'язкові практичні завдання з дотриманням академічної доброчесності обсягом від 0,5 до 2 аркушів друкованого тексту і надішліть його результати напередодні заняття на електронну пошту викладача (1–5 балів за кожне завдання):

- повнота розуміння завдання – від 0 до 1 бала;
- вияв власної думки та наведення прикладів із власного досвіду – від 0 до 1 бала;
- послідовність викладеного матеріалу – від 0 до 1 бала;
- термінологічний апарат, правильність уживання – від 0 до 1 бала;
- здатність робити висновки – від 0 до 1 бала⁸.

Оберіть одне із завдань:

Завдання № 1. Уважно проаналізуйте освітню-наукову програму з хімії для СО «Магістр» (ОП 102 Хімія Магістр) та випишіть програмні компетентності і програмні результати з однієї дисципліни професійної та практичної підготовки з каталогу компонентів освітньо-наукової програми (можна з педагогіки і психології вищої школи, яка має код ОК-1), якими повинен оволодіти здобувач https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1fMi0N656k-KaWlQRZrP2Zk_mdmeaOP-2 (або на сайті ДонНУ імені Василя Стуса <https://www.donnu.edu.ua/uk/navchalniy-protses-main/#> у розділі «Освітні програми – 2022»).

⁷ https://pidru4niki.com/12590605/pedagogika/klasifikatsiyi_sistemnim_pidhodom

⁸ Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 14. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRlPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

Завдання № 2. Уважно проаналізуйте робочу навчальну програму з дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи»⁹ на предмет її відповідності дидактичним вимогам Положення про робочу програму навчальної дисципліни¹⁰.

Завдання № 3. Уважно проаналізуйте підручник чи навчальний посібник з будь-якої дисципліни й оцініть його зміст з погляду врахування дидактичних вимог:

1) Наявність основних елементів структури підручника.

2) Які тексти за характером відображення дійсності: емпіричні (відображають факти, явища, події, містити вправи, правила), теоретичні (містять закономірності, теорії, методологічні знання) чи наявні обидва?

3) Які тексти за основним методом викладу матеріалу: репродуктивні, проблемні, програмовані, комплексні?

4) Чи містить додаткові тексти, мета яких розширити, поглибити знання здобувачів щодо важливих компонентів змісту навчального матеріалу (документи, історичні довідки, біографії, матеріал словників, енциклопедій / Вікіпедії, цікаві чи суперечливі факти, ілюстрації тощо)?

5) Якого характеру питання і завдання підручників за ступенем пізнавальної самостійності здобувачів (репродуктивні чи продуктивні)?

6) За яким підходом сформовано зміст навчального матеріалу в підручнику (генетичним (у послідовності, в якій він формувався історично); логічним (викладення його стосовно сучасної логічної структури відповідної науки); психологічним (з урахуванням пізнавальних можливостей студентів) принципами) чи поєднанням підходів?

7) Чи відповідає зміст підручника / посібника навчальній програмі?

8) Ким рекомендовано до друку?

Розв'язання педагогічних ситуацій (максимально 5 балів). Оберіть одну із запропонованих ситуацій¹¹ та проаналізуйте її для обговорення в аудиторії:

Ситуація 1. На кафедрі проводився конкурс на створення найкращого підручника з курсу «Педагогіка вищої школи». Всіх розділили на групи і у кожного було своє завдання. Вам, як молодому викладачу, доручили підготувати зміст підручника. Складіть його, дотримуючись основних вимог до навчальної літератури.

⁹Робоча навчальна програма з дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи». URL: https://dnu-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/i_zarishniak_donnu_edu_ua/Eb4SbqBj3DZNRzxX7oAhegEB38eUu94ID SfQMRwyK5igGg?e=QJycrS

¹⁰Положення про робочу програму навчальної дисципліни URL: https://drive.google.com/file/d/1LygxMumeHa8OqXkg3NUQK1EpXKozTW_J/view

¹¹Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів: навч. посіб. Київ: Вид-во Ліра-К, 2019. 84 с.

Ситуація 2. Студенти 4 курсу запропонували викладачу використовувати більше наочного матеріалу на аудиторних заняттях, бо вони так краще сприймають новий матеріал.

Чи потрібно викладачеві прислухатися до студентів? Обґрунтуйте доцільність / помилковість використання наочності на аудиторних заняттях?

Ситуація 3. Студентка 3 курсу завжди була відмінницею. Але з призначенням нового викладача її успішність знизилася. Студентка пояснювала це тим, що молодий викладач на семінарських заняттях не дає до кінця відповідати та висловлювати свої думки, постійно її перериває. І в результаті – знижена успішність та пізнавальна активність її та інших студентів.

Які методи або технології навчання можна використати для активізації пізнавальної активності та підвищення успішності студентки та групи загалом?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ¹² (0,1–1 бал):

Методичні зауваги. Тестові завдання можуть використовуватися для самоперевірки засвоєння теми. Кожна правильна відповідь оцінюється в 0,1 балів.

У кожному завданні оберіть одну правильну відповідь:

1. Організація ефективного навчання кожного студента в процесі передавання інформації, контролю й оцінки її засвоєння, а також взаємодія зі студентами й організація спільної і самостійної діяльності – це:

- a) викладання;
- b) учіння;
- c) навчання;
- d) научіння;
- e) виховання.

2. Вкажіть, на основі якого з підходів до класифікації методів навчання виділяють словесні, наочні і практичні методи:

- a) за джерелами передавання і характером сприймання інформації;
- b) за основними дидактичними завданнями;
- c) за характером пізнавальної діяльності;
- d) за бінарною класифікацією;
- e) за особливостями діяльності вчителя й учнів.

3. До практичних методів навчання можна віднести:

- a) пояснення, робота з навчальною літературою, бесіда, розповідь, приклад;
- b) лабораторні роботи, опитування, лекція, ділова гра, демонстрування;

¹² Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» / розробник Л. В.-В. Вейланде. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2018. С. 22–23.

- c) самостійне спостереження, практична робота, лабораторні роботи, ілюстрація, вправи, навчальна дискусія;
- d) вправи, лабораторні роботи, практичні роботи;
- e) опитування, пробні тренування, евристична бесіда, сократична бесіда, самостійне спостереження.

4. Метою вищої освіти є:

- a) формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних із виконанням виробничих завдань підвищеної складності та / або здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершується здобуттям відповідної освітньої та / або професійної кваліфікації¹³;
- b) формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання упродовж життя¹⁴;
- c) розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їхньої соціалізації, подальшої самореалізації та / або професійної діяльності¹³;
- d) здобуття особою високого рівня наукових та / або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань¹⁴;
- e) набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду¹⁴;
- f) формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання упродовж життя¹⁴.

¹³ Закон України «Про освіту» (прийнято від 05.09.2017, чинний від 28.09.2017). URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>

¹⁴ Там само.

5. Науково обґрунтована система дидактичного та методично сформованого навчального матеріалу для різних освітніх рівнів – це:

- a) навчально-методичний комплекс дисципліни;
- b) зміст освіти;
- c) освітньо-професійна програма;
- d) підручник;
- e) навчальний посібник.

6. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить:

- a) 30 годин;
- b) 36 годин;
- c) 45 годин;
- d) 60 годин;
- e) 90 годин.

7. Документ закладу вищої освіти, у якому зазначено а) графік навчального процесу; б) перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, в) послідовність вивчення дисциплін, г) форми проведення навчальних занять та їх обсяг, д) форми поточного і підсумкового контролю, – це:

- a) освітня програма;
- b) стандарт вищої освіти;
- c) навчальний план;
- d) навчальна програма;
- e) робоча програма навчальної дисципліни.

8. Нормативний документ закладу вищої освіти, що містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю, – це:

- a) освітня програма;
- b) стандарт вищої освіти;
- c) робочий навчальний план;
- d) навчальна програма;
- e) робоча програма навчальної дисципліни.

9. Метод фасилітації, що спрямований на широкий обмін думками, ідеями й досвідом. Учасники сідають за кавові столики, розмовляють і після закінчення певного часу переходять до інших столиків, – це:

- a) мозковий штурм;
- b) метод номінальних груп (МНГ);

- c) метод шести капелюхів;
- d) «Світове кафе»;
- e) технологія відкритого простору (Open Spase).

10. Мистецтво розповідати історії з метою навчання, керування шляхом донесення змісту повідомлення за допомогою спеціальної методики – це:

- a) мозковий штурм;
- b) сторітелінг;
- c) метод шести капелюхів;
- d) скрайбінг;
- e) технологія відкритого простору (Open Spase).

Рекомендована література до заняття:

1. Методичні рекомендації до розробки силабусу навчальної дисципліни. URL: <https://drive.google.com/file/d/1tvhF7LlucGLkfoOgEe6p9P5aXccgjRQ4/view>
2. Педагогіка вищої школи: підручник. 2-ге вид, переоб. і допов. / В. П. Головенкін; КПІ ім. І Сікорського. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. С. 39–96. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29032/3/Higher_School_Pedagogy_2019.pdf
3. Положення про організацію освітньої діяльності у ДонНУ. URL: https://drive.google.com/file/d/1ySU7N0bY_rYqIagN5OwUb4i-lbBd8Cv1/view
4. Положення про освітню програму у ДонНУ. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ftgoEbEWk1-JEC8ln6Z7cJM7d8yHlbPj/view>
5. Положення про робочу програму навчальної дисципліни. URL: https://drive.google.com/file/d/1LygxMumeHa8OqXkg3NUQK1EpXKozTW_J/view
6. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. URL: http://pidruchniki.com/13680808/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli

Додаткова література

1. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: підручник. 3-е вид., перероб. і допов. Київ: вид-во Ліра-К, 2018. 512 с.
2. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід / укл. Л. Л. Антонюк, Л. Л. Василькова та ін. Київ: КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2016. 61 с.

Семінарсько-практичне заняття № 3 (2 год)

Тема: Організація навчання у закладі вищої освіти

Мета: поглибити знання щодо форм організації навчання у вищій школі, удосконалити навички використання різних форм організації процесу навчання в вищій школі; розширити вміння вибору методів навчання та форм активізації пізнавальної діяльності здобувачів; удосконалити вміння діагностування ефективності та результативності освітнього процесу.

Основні поняття: форма організації навчання, лекція, практичні заняття (семінарське, практичне, лабораторне), методика підготовки та проведення лекційного та практичного заняття, індивідуальне заняття, консультація, самостійна робота студентів, практична підготовка здобувачів.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Виступи здобувачів вищої освіти із повідомленнями

Методичні зауваги. Розпочинаємо аудиторну роботу з обговорення питань теми. Напередодні практичного заняття розподіліть у групі питання для обговорення в аудиторії (за списком в академічному журналі чи за бажанням) з обов'язковим висвітленням усіх пунктів плану. Порядок висвітлення питань теми зазначено планом. Опрацюйте самостійно та критично оцініть рекомендовані джерела. Складіть до кожного питання, яке виносить на обговорення, короткий план і занотуйте необхідні цитати, цифри, факти. За кожну відповідь здобувач вищої освіти може отримати максимального 4 бали.

Питання для обговорення (максимально 4 бали)

1. Переваги та недоліки лекції як основної форми організації навчання у вищій школі.
2. Проаналізуйте різні види практичних занять та їх можливості у реалізації завдань підготовки майбутнього фахівця.
3. Самостійна робота студентів як форма організації навчання. Методичні умови ефективно організації самостійної роботи студентів.
4. Роль навчальної та виробничої практики у фаховій підготовці студентів.

2. Практичне вирішення обов'язкових і творчих завдань

Практичні завдання (максимально 5 балів).

Методичні зауваги: Виконайте обов'язкові практичні завдання з дотриманням академічної доброчесності обсягом від 0,5 до 2 аркушів друкованого тексту і надішліть його результати напередодні заняття на електронну пошту викладача (1–5 балів кожне завдання).

Оберіть одне завдання із поданих:

Завдання 1. Відповідно до основних етапів лекційного заняття опишіть ті методи навчання, що можна використати на кожному етапі. Визначте а) мету використання методу; б) які дидактичні завдання він реалізує, в) наведіть приклад його використання під час конкретної теми.

Завдання 2. Оберіть досвідченого викладача, відвідайте його лекцію і проведіть аналіз відвіданого заняття за організацією, змістом лекції, лекторськими даними, методикою читання лекції та її результативністю за вказаними показниками, оцінюючи її за 3-бальною шкалою, де *3 бали – діяльність викладача ефективна і повністю відповідає виділеним критеріям і показниками; 2 бали – діяльність в цілому ефективна, але не завжди відповідає виділеним критеріям і показниками; 1 бал – діяльність викладача недостатньо ефективна та не відповідає виділеним критеріям і показниками*, дотримуючись схеми:

ПІБ, вчене звання, науковий ступінь викладача _____

ПІБ (студента, який відвідав заняття) _____

Тема лекції _____

Факультет, спеціальність, курс _____

Вид лекції _____ дата проведення _____

1. **Чи сформована тема заняття і донесена до слухачів мета і завдання лекції? Чи представлено план лекції і рекомендовано джерела до опрацювання?** (1 бал – викладач не оголосив тему і мету заняття, не вказав, які питання буде розглянуто, не подав списку рекомендованих джерел до лекції; 2 бали – викладач виголосив тему заняття, проте мета і завдання досить розмиті, рекомендацій щодо використання необхідних джерел до теми не надано; 3 бали – виголошено тему, мету і завдання заняття, записано план заняття, рекомендовано джерела до опрацювання теми лекції).

2. **Чи зроблено мотиваційні установки щодо діяльності студентів на занятті?** (1 бал – викладач не мотивує студентів практичною значущістю цієї теми, теоретичне значення теми не роз'яснено; 2 бали – неповне тлумачення викладачем значення майбутньої роботи студентів; 3 бали – викладач пояснює теоретичне значення теми для професійної діяльності майбутнього фахівця, переконливо розкриває значення теми для практичної діяльності майбутнього фахівця).

3. **Чи відповідає зміст лекції навчальній і робочій програмі дисципліни?** (1 бал – не відповідає; 2 бали – частково відповідає; 3 бали – повністю відповідає).

4. **Чи прослідковуються внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки?** (1 бал – зв'язки відсутні; 2 бали – нечітко прослідковуються; 3 бали – чітко прослідковуються).

5. **Чи дотримано принцип науковості у змісті лекції?** (1 бал – зміст лекції не відповідає сучасному рівню розвитку науки; 2 бали – частково відповідає сучасному розвитку науки; 3 бали – зміст лекції повністю відповідає сучасному рівню розвитку науки).

6. **Чи реалізовано вимоги принципів навчання на лекції?** (1 бал – знехтувано основними принципами навчання (науковості, наочності, цілеспрямованості); 2 бали – дотримано основних принципів навчання; 3 бали – реалізовано більшість принципів навчання (цілеспрямованості, науковості, наочності, доступності, системності і послідовності, індивідуального підходу тощо)).

7. **Чи було подано план лекції здобувачам?** (1 бал – план лекції відсутній; 2 бали – план подано в усній формі, здобувачі його не зафіксували або план нелогічний, занадто розгалужені питання, їх багато; 3 бали – план зафіксовано (на дошці або продемонстровано у презентації), він містить оптимальну кількість пунктів, чітко викладено основні тези лекції)).

8. **Чи дотримана логіка та доступність викладення матеріалу?** (1 бал – матеріал викладається складними термінами без пояснень їх значення і тому не завжди доступний для сприйняття студентами, не фокусується увага на нових наукових поняттях, подача матеріалу нелогічна, викладач «перескакує» з питання на питання без логічних переходів між частинами лекцій, відсутні висновки; 2 бали – лектор викладає матеріал системно, але є деякі логічні порушення, зокрема не завжди формулюються висновки, здобувачам пропонуються варіації понять, проте коментарі відсутні; 3 бали – матеріал викладений логічно, системно, послідовно, доступно. Викладач розкриває наукові поняття різними способами і засобами, наводяться приклади. Грамотно сформульовано висновки).

9. **Чи використано сучасні методи навчання на лекції?** (1 бал – викладач здебільшого використовує традиційні репродуктивні методи, що не розвивають критичне мислення здобувачів; 2 бали – використовуються сучасні, але методично невиправдані методи навчання; 3 бали – викладач вдало комбінує традиційні і нетрадиційні методи навчання здобувачів, вміло створюються проблемні ситуації, наявні елементи дослідницької роботи (творчого пошуку) під час лекції).

10. **Чи використано засоби візуалізації під час лекції?** (1 бал – відсутня будь-яка візуалізація матеріалу; 2 бали – представлена наочність важко сприймається (або не відповідає змісту лекції, або неефективно представлена); 3 бали – візуалізація представлена різними засобами (статична наочність, демонстрація динамічна, мультимедійна презентація, скрайбінг тощо), відповідає змісту лекції й доступна для сприйняття).

11. **Яка культура мовлення і стиль викладання лектора?** (1 бал – мова монотонна, нечітка, надлишкова, багато невиправданих повторів. Відсутній чіткий стиль викладання, зустрічаються розмовні елементи, тон різкий, темп не відповідає

нормам навчальної лекції, звернення до студентів не завжди коректне, оцінки діяльності студентів категоричні, не завжди об'єктивні. Викладач має слабкий контакт з аудиторією, відсутній зворотний зв'язок зі студентами на лекції; *2 бали* – дотримано наукового стилю мови, тон спокійний, темп швидкий (повільний), оцінки діяльності студентів іноді категоричні, мова чітка, зрозуміла, але недостатньо виразна. Контакт з аудиторією заснований тільки на ділових відносинах; *3 бали* – мова зрозуміла, зв'язна, виразна, лексично збагачена. Викладач чітко пояснює матеріал і витримує науковий стиль мови. Для деталізації використовуються елементи науково-популярного стилю. Викладач дотримується бадьорого тону, що сприяє співрозмові, помірного темпу, коректного звернення до студентів. Контакт з аудиторією відмінний, викладач явно користується повагою у студентів. Оцінювання навчальної діяльності об'єктивне).

12. **Чи досягнуто мети лекції?** (*1 бал* – мети не досягнуто; *2 бали* – мета досягнута лише частково; *3 бали* – мета досягнута повністю).

13. **Ваші рекомендації лектору** _____

Розв'язання педагогічних ситуацій (максимально 5 балів). Оберіть одну із запропонованих ситуацій¹⁵ та проаналізуйте її для обговорення в аудиторії:

Ситуація 1. Викладач готується до першої лекції. Тема складна, багатоаспектна. Треба розглянути основні питання, які будуть вивчатися упродовж курсу, обґрунтувати основні методологічні позиції та інше.

Який би вид лекції вибрали ви? Обґрунтуйте свою відповідь та викладіть план такої лекції.

Ситуація 2. Ви – молодий викладач лабораторного практикуму з неорганічної хімії. Як ви побудуєте хімічний експеримент, щоб студенти могли провести його без ускладнень?

Ситуація 3. До своєї першої лекції молодий викладач готувався довго. І ось лекція розпочалася. Викладач швидко назвав тему, план лекції, розповів новий матеріал, визначив тему першого практичного заняття, а до кінця лекції залишилося 20 хвилин. Закріплення зайняло ще 10 хвилин, а далі викладач не знав, чим заповнити час і закінчив лекцію раніше. Проаналізуйте методичні недоробки викладача. Висловіть поради щодо подальшого вдосконалення методики проведення лекційних занять.

Ситуація 4. Студентка I курсу уже в перші місяці навчання в університеті відчула труднощі під час підготовки до практичних занять з різних предметів, хоча проводила чимало часу в читальному залі, багато конспектувала. Однак її відповіді на заняттях часто були поверховими. Студентка занепокоїлася.

¹⁵ Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів: навч. посіб. Київ: Вид-во Ліра-К, 2019. 84 с.

Які, на ваш погляд, причини невдалої підготовки цієї студентки?

Які форми, методи самостійної підготовки можна порекомендувати дівчині, щоб змінити ситуацію на краще?

Ситуація 5. З 2003 р. у Києві працює єдиний в Україні музей води. Розробіть план екскурсії до цього музею майбутніх учителів хімії, внісши до нього підготовчий етап, відвідування музею, форми звітності студентів¹⁵.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ¹⁶ (0,1–1 бал):

Методичні зауваги. Тестові завдання можуть використовуватися для самоперевірки засвоєння теми. Кожна правильна відповідь оцінюється в 0,1 балів.

У кожному завданні оберіть одну або кілька правильних відповідей:

1. Назвіть основні форми освітнього процесу у закладі вищої освіти (за законом «Про вищу освіту»):

- a) лекційно-семінарська;
- b) навчальні заняття;
- c) кредитно-модульна;
- d) самостійна робота;
- e) практична підготовка.

2. Назвіть основні форми освітнього процесу у закладі вищої освіти:

- a) лекційно-семінарська;
- b) кредитно-модульна;
- c) самостійна робота;
- d) практична підготовка;
- e) контрольні заходи.

3. Форма організації навчання, що передбачає узгоджену аудиторну роботу значної кількості студентів (кількох академічних груп) з викладачем щодо системного й наукового засвоєння великого за обсягом матеріалу курсу впродовж пари (двох академічних годин) у спеціально облаштованій аудиторії, – це:

- a) практичне заняття;
- b) лекція;
- c) індивідуальне заняття;
- d) самостійна робота;
- e) консультація.

¹⁶ Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» / розробник Л. В.-В. Вейланде. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2018. С. 23–24.

4. Форма організації навчання, за допомогою якої залучають студентів до активної діяльності за допомогою створення проблемних ситуацій, – це:

- a) проблемна лекція;
- b) лекція-візуалізація;
- c) лекція-консультація;
- d) бінарна лекція;
- e) лекція із заздалегідь запланованими помилками.

5. Що не входить до методики підготовки лекції:

- a) звернення до робочої програми навчальної дисципліни;
- b) визначення дидактичних цілей;
- c) робота з науковою, навчальною літературою, довідковими матеріалами;
- d) виклад основного матеріалу;
- e) підготовка наочних матеріалів?

6. Назва якого виду навчального заняття у перекладі означає «розсадник»:

- a) лекція;
- b) практичне заняття;
- c) семінарське заняття;
- d) лабораторне заняття;
- e) індивідуальне заняття?

7. Форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить природничі або імітаційні експерименти чи досліди з метою підтвердження окремих теоретичних положень цієї навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у певній предметній галузі, – це:

- a) лекція;
- b) практичне заняття;
- c) семінарське заняття;
- d) лабораторне заняття;
- e) індивідуальне заняття.

8. Форма організації освітньої діяльності, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну у час, вільний від навчальних занять, – це:

- a) навчальні заняття;
- b) самостійна робота;
- c) практична підготовка;

- d) контрольні заходи;
- e) консультація.

9. Форма самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів освіти і має на меті поглиблення, узагальнення і закріплення знань, які здобувачі освіти одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці, – це:

- a) навчальні заняття;
- b) самостійна робота;
- c) практична підготовка;
- d) індивідуальні завдання;
- e) консультація.

10. Сукупність нормативних та навчально-методичних матеріалів у друкованій або електронній формі, необхідних і достатніх для ефективного освоєння здобувачами вищої освіти програми навчальної дисципліни, передбаченої навчальним планом підготовки фахівця відповідного освітнього рівня за відповідною спеціальністю, – це:

- a) навчально-методичний комплекс дисципліни;
- b) конспект лекції;
- c) робоча програма дисципліни;
- d) методичні матеріали до дисципліни;
- e) стандарт якості.

Рекомендована література до заняття

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) чинний з 01.07.2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>, статті 1, 5, 10, 11, 26, 28, 33, 49, 50, 55, 56 (дата звернення 07.04.22).

2. Положення про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса (2020). URL: https://drive.google.com/file/d/1ySU7N0bY_rYqIagN5OwUb4i-lbBd8Cv1/view (дата звернення 04.08.2022).

3. Положення про практику, стажування та працевлаштування здобувачів вищої освіти Донецького національного університету імені Василя Стуса. URL: <https://phil.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/13/2020/09/polozhennya-pro-praktyku-stazhuvannya-t-praczevlashtuvannya-zdobuvachiv-vyshhoyi-osvity.pdf>

4. Педагогіка вищої школи: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. / В. П. Головенкін; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29032/3/Higher_School_Pedagogy_2019.pdf

5. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Київ: КНТ, 2019. 225 с.

6. Методика підготовки та проведення лекцій у Національній академії внутрішніх справ: метод. реком. / за ред. Є. М. Моїсеєва. URL: https://okor.naia.kiev.ua/assets/files/npa-navs/MetRec_lekc.pdf

7. Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки (Лекція 3.2. Майстерність публічного виступу. Особливості читання психологічної лекції). URL: https://pidru4niki.com/1295012754523/pedagogika/osnovi_pedagogichnoyi_tehniki

8. Кухаренко В. М. Типові помилки розробників дистанційного курсу. URL: <http://2019.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=43>

9. Красюк Ю. М., Супрунюк Г. М. Візуалізація навчального матеріалу в презентаціях дистанційних курсів: типові помилки. URL: <https://2020.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=17>

Семінарсько-практичне заняття № 4 (2 год)

Тема: Сутність контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Мета: поглибити знання щодо основних функцій, принципів і видів контролю навчальних досягнень студентів; сформувати уміння застосовувати оптимальні методи та форми контролю відповідно до мети і змісту навчання та функцій контролю; сформувати уміння та навички дискусії.

Основні поняття: контроль, перевірка, облік, оцінювання, оцінка, принципи організації контролю, функції контролю, компетентності, результати навчання, види контролю (попередній, поточний, рубіжний, підсумковий), форми контролю (індивідуальний, фронтальний; контроль на лекції, поточний контроль на практичних, семінарських і лабораторних заняттях, контроль у позанавчальний час, консультації, залік, іспит, дипломне проєктування), методи контролю (рейтинг, усне опитування, письмова перевірка, стандартизований контроль).

Інтерактивна гра «Токшоу „Контрольно-оцінна діяльність викладача”» (максимально 10 балів)

Мета: отримати навички дискусії і публічного виступу; з'ясувати особливості контролю навчальних досягнень здобувачів ЗВО за кредитно-модульної системи навчання і під час змішаного чи дистанційного навчання; проаналізувати альтернативні методи оцінювання досягнень студентів.

Завдання:

- з'ясувати принципи і критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за кредитно-модульного і дистанційного навчання;
- проаналізувати проблеми, з якими стикається викладач і студент щодо оцінювання навчальних досягнень під час традиційного та дистанційного навчання;
- визначити пріоритетні форми та методи контролю під час традиційного та змішаного навчання у ЗВО України.

Критерії оцінювання інноваційної гри «Токшоу»:

- інформативна місткість, повнота виступів – 2 бали;
- вільна орієнтація у матеріалі – 2 бали;
- аргументованість, доказовість, переконливість висновків – 2 бали;
- якість висвітлення результатів (чіткість, логічність, уміння виділити головне) – 2 бали;
- активність – 1 бал;
- оригінальність, креативність та інноваційність підходу – 1 бал¹⁷.

¹⁷ Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 40. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRIPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

Інструкція:

Для підготовки до дискусії у грі підготуйте відповідь на такі питання:

1. Проаналізуйте комплексну систему оцінювання знань та різноманітні шкали оцінювання за кредитно-модульної системи навчання. Назвіть переваги й недоліки кожної системи та шкали оцінювання. Які основні вимоги до проведення контролю й оцінювання результатів роботи студентів?

2. Проаналізуйте переваги й недоліки оцінювання навчальних досягнень студентів під час змішаного / дистанційного навчання.

3. Запропонуйте альтернативні чи комбіновані методи оцінювання навчання студентів.

Підготуйтеся виконувати одну із запропонованих ролей щодо дискусії із визначених вище питань: *викладачі ЗВО, представники студентства, роботодавці (ректор, директор, декан) власно запропонована роль, глядачі*. Ролі може розподілити викладач безпосередньо на занятті під час гри, або студенти самі розподілять запропоновані ролі до гри. Роль ведучого «Токшоу» може виконувати викладач, а може обрати на цю роль студента. Перед початком токшоу ведучий з'ясовує у студентів, хто яку роль виконує.

Перебіг гри «Токшоу» (Т. І. Туркот¹⁸):

1. Ведучий (викладач) оголошує тему і мету гри.

2. Розглядаються виголошені питання щодо системи оцінювання навчальних досягнень студентів під час кредитно-модульного навчання (традиційного) і дистанційного навчання. Ведучий пропонує висловитися із запропонованої теми з кожного питання «запрошеним гостям» – відповідно до обраних ролей (викладачам, студентам, роботодавцям). На виступ кожного відводиться до 1 хвилини часу.

3. Після кожного питання ведучий може сам ставити запитання і надає слово «глядачам», щоб ті висловили власне бачення проблеми або поставили запитання «запрошеним гостям».

4. Відповіді «запрошених гостей» глядачам мають бути конкретними і короткими (до 1 хвилини). Тому ведучий може переривати виступ, якщо порушено ліміт часу.

АЛЬТЕРНАТИВНІ ЗАВДАННЯ

Методичні зауваги. Якщо здобувач не може з вагомих причин бути присутнім на токшоу, тоді він може виконати альтернативні завдання: а) розв'язати педагогічні ситуації; б) укласти завдання за темою. Результати у письмовій формі надіслати на електронну адресу викладача.

¹⁸ Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи URL: http://pidruchniki.com/13680808/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli

Завдання 1. Оберіть і проаналізуйте одну педагогічну ситуацію¹⁹ і результати аналізу надішліть на електронну адресу викладача (*максимально від 1 до 5 балів*):

Ситуація 1. На першому занятті з нової для студентів дисципліни викладач повідомив студентам свої вимоги до перевірки знань, які зводилися до того, що весь конспект повинен бути вивченим напам'ять і відтворений на практичних заняттях.

Якої помилки припустився викладач? Спрогнозуйте наслідки такої перевірки знань та запропонуйте свій варіант дій у подібній ситуації.

Ситуація 2. На семінарському занятті педагог перевіряв домашнє завдання за допомогою фронтального опитування, яке проходило у досить швидкому темпі. Один зі студентів не зміг швидко зорієнтуватися в питаннях і сказав, що йому треба подумати. На що викладач відповів: «Нічого думати, треба відповідати». Після цього студент перестав зовсім відповідати на семінарському занятті.

Як Ви оцінюєте дії педагога у цьому випадку? Охарактеризуйте негативні та позитивні сторони методу фронтального опитування. Надайте пропозиції щодо покращення організації перевірки знань студентів.

Ситуація 3. Розробіть різнорівневі розрахункові задачі до конкретного заняття для однієї з хімічних дисциплін. Обґрунтуйте оцінку в балах кожного з них за 100-бальною чи іншою шкалою рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів²⁰.

Ситуація 4. Молодий викладач готується до проведення першого модульного контролю. Як його побудувати, щоб об'єктивно визначити результат успішності студентів? Обґрунтуйте свою відповідь.

Ситуація 5. Викладач на занятті повідомляє про контрольну роботу. Студенти незадоволено перемовляються.

Ваші дії (в ролі молодого викладача):

I варіант: Ви говорите: «Про контрольну роботу ви були попереджені. Ви знали, що вона буде. Не робіть незадоволених облич. Беріть, будь ласка, аркуші паперу і пишіть!».

II варіант: Ви говорите: «Сьогодні у нас контрольна. Я завжди переживаю, коли ви нервуєте. Але впевнена, що матеріал ви знаєте. Контрольна потрібна, щоб викладач впевнився в тому, що засвоєно, а що потребує доопрацювання. Потрібно ще раз закріпити знання і бути готовими до іспиту. І якщо ви думаєте, що я перевіряю вас, то помиляєтеся – я перевіряю себе. Отож, успіхів!»

1. Який варіант найчастіше зустрічається у практиці?
2. Який варіант оберете Ви і чому?

¹⁹ Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів: навч. посіб. Київ: Вид-во Ліра-К, 2019. 84 с.

²⁰ Там само.

Критерії оцінювання аналізу педагогічних ситуацій: 5 балів: ситуація виконана правильно, містить логічну послідовність дій, при рішенні застосовано методичний інструментарій (алгоритм рішення), зроблено логічні висновки. **4 бали:** ситуація виконана частково правильно, містить логічну послідовність дій, при рішенні частково застосовано методичний інструментарій (алгоритм рішення), зроблено висновки. **3 бали:** ситуація виконана із помилками, розрахунки є епізодичними, при рішенні не застосовано методичний інструментарій (алгоритм рішення), висновки відсутні. **0–2 бали:** ситуація виконана неправильно, розрахунки є епізодичними, відсутній методичний інструментарій (алгоритм рішення), сумнівні висновки²¹.

Завдання 2. Вам, як викладачам вищої школи, потрібно буде розробляти завдання для перевірки знань студентів. Розробіть одне завдання до однієї з тем навчальної програми «Педагогіка і психологія вищої школи» з дотриманням основних дидактичних вимог (*оцінюється від 1 до 5 балів*). Це можуть бути такі типи завдань:

- питання для вибіркового усного опитування перед початком заняття з критеріями оцінки відповідей;
- 10 тестових завдань із дотриманням основних вимог до розробки тестів;
- індивідуальні завдання для окремих студентів;
- перелік питань для письмової контрольної роботи (до 45 хвилин);
- критерії оцінювання активності студента / групи під час заняття.

Критерії оцінювання укладеного за темою завдання²²:

5 балів – здобувач вищої освіти має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог матеріалу, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення, правильно формулювати висновки;

4 бали – здобувач вищої освіти правильно відтворює матеріал, сформульований у теоретичній частині, знає основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок. Намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь його логічна, хоча і має неточності.

3 бали – здобувач вищої освіти відтворює основний матеріал, висвітлений у завданні роботи, здатний із помилками й неточностями дати визначення понять

²¹ Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 20–21. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRIPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

²² Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 17–18. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRIPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

та термінів, що були розглянуті під час теоретичного опанування матеріалу. Вміє застосовувати знання при виконанні завдань.

2 бали – здобувач вищої освіти відтворює частину теоретичного матеріалу, набутого під час опанування матеріалів за певним розділом / темами; за допомогою викладача виконує елементарні завдання, що представлені у процесі роботи, може повторити за зразком певну операцію, дію тощо.

1 бал – здобувач вищої освіти відтворює незначну частину матеріалу, має нечіткі уявлення про запропоновану тему, об'єкт.

Рекомендована література до заняття

1. Положення про організацію освітньої діяльності у ДонНУ імені Василя Стуса» (2020). URL: https://drive.google.com/file/d/1ySU7N0bY_rYqIagN5OwUb4i-lbBd8Cv1/view

2. Порядок оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса (2021). URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2021/02/poryadok-oczinuvannya-znan-zdobuvachiv-vyshhoi-osvity.pdf>

3. Педагогіка вищої школи: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. / В. П. Головенкін; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. С. 174–230. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29032/3/Higher_School_Pedagogy_2019.pdf

4. Туркот Т. І., Коновал О. А. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. закл. стереот. вид. Херсон: Олді-плюс, 2017. С. 198–211.

5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Кондор, 2011. URL: http://pidruchniki.com/13680808/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli (розділ: Педагогічний контроль у вищих навчальних закладах та основні форми його здійснення).

6. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2006. С. 213–232.

Додаткова література

(література для підготовки до участі у «Токишоу»):

1. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання: навч.-метод. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. 102 с.

2. Лисенко Б. В. Нетрадиційні інструменти (есе, портфоліо тощо) оцінювання навчальних результатів: сутність, особливості застосування, переваги та недоліки. Київ, 2007. URL: <http://ukrbukva.net/4613-Netradic-iyn-nstrumenti-ese-portfol-o-tosho-oc-nyuvannya-navchal-nih-rezul-tat-v.html>

3. Сисоєва С., Кристопчук Т. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навч. посіб. Рівне: Овід, 2012. 352 с.
4. Deepti Mani, Stefan Trines. Education in South Korea. October 16, 2018. URL: <https://wenr.wes.org/2018/10/education-in-south-korea>
5. Зарішняк І. М., Грабович М. В. Переваги і недоліки надзвичайного віддаленого навчання у закладах вищої освіти. *Наукові записки*. Сер. Педагогічні науки. Вип 200. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. С. 75–79.
6. Zarishniak I. M., Hrabovych M. V. Substantiation of Organizational and Pedagogical Conditions of Implementation of Extraordinary Distance Learning in Higher Education Institutions. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 63. С. 96–106. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/189/186>
7. Samodumska O., Zarishniak I., Tarasenko H., Buchatska S., Budas I., & Tregubenko I. (2022). Gamification in Non-Formal Adult Educational Practices. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14(2), 156–176. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.2/573>
8. Подсевак К. С., Подсевак В. В. Альтернативні методи поточного контролю при викладанні економічних дисциплін. URL: http://www.confcontact.com/2009reform/7_podsevak.php
9. Пометун О. Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці. *Освітня платформа «Критичне мислення»*. 4 грудня, 2017 р. URL: <http://www.criticalthinking.expert/usi-materialy/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuye-na-urotsi/>
10. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / за ред. О. Пометун. Київ: А.С.К., 2006. 192 с.
11. Склярєва І., Лісіна Л. О. Особливості застосування нетрадиційних інструментів оцінювання навчальних результатів. *Образовательное пространство и индивидуальность: современная дидактика, задания диагностики, оценка качества образования*: сб. науч. ст. 1 Междунар. образоват. форума (г. Запорожье, 5–7 мая 2010 г.). / под науч. ред. проф. К. Л. Крутий. Ч. 3. 2010. С. 156–168.
12. Собко І. В. Перспективи використання в Україні зарубіжного досвіду перевірки й оцінювання навчальних досягнень студентів. *Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології*: матер. заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2020 р.) / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вінниця, 2020. С. 219–222. URL: <http://japon.donnu.edu.ua/issue/view/302>
13. Рисіч А. В. Щодо оцінювання результатів навчання у вищій школі України. *Розвиток освіти і науки: проблеми, теорія, досвід і перспективи*: матер. II заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. Електронне видання / за ред. В. Ф. Русакова,

І. М. Зарішняк. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 122–123. URL: <https://jron.donnu.edu.ua/index>

14. Бацінко М. І. Основні питання якості навчання у сучасному університеті. *Актуальні проблеми управління освітою і навчальними закладами*: зб. наук. пр. / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вип. 3 Ч. 2. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 41–44.

15. Сервіс для створення інструментів опитування Google Форми. URL: <https://docs.google.com/forms/>

16. Socrative Users Guide. URL: <https://www.masteryconnect.com/socrative/materials/SocrativeUserGuide.pdf>

Семінарсько-практичне заняття № 5 (2 год)

Тема: Студент закладу вищої освіти з позиції вікової психології.

Психологія студентської групи

Мета: забезпечити розуміння сутності психолого-педагогічної характеристики студентського віку й особливостей функціонування студентського колективу (академічної групи), навчити використовувати психодіагностичні методи вивчення типологічних та індивідуальних особливостей студентів.

Основні поняття: особистість студента, студентський вік, кризи студентського віку, типологізація студентів; студентська академічна група, стадії розвитку студентської академічної групи, керівник та лідер колективу, психодіагностичні методики вивчення особистості та студентського колективу.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

1. Виступи здобувачів вищої освіти із повідомленнями

Методичні зауваги. Розпочинаємо аудиторну роботу з обговорення питань теми. Напередодні практичного заняття розподіліть у групі питання для обговорення в аудиторії (за списком в академічному журналі чи за бажанням) з обов'язковим висвітленням усіх пунктів плану. Порядок висвітлення питань теми зазначено планом. Опрацюйте самостійно та критично оцініть рекомендовані джерела. Складіть до кожного питання, яке виносить на обговорення, короткий план і занотуйте необхідні цитати, цифри, факти. За кожну відповідь здобувач вищої освіти може отримати максимально 4 бали.

Питання для обговорення (максимально 4 бали)

1. Психолого-педагогічна характеристика студентського віку.
2. Формування особистості у студентському віці та шляхи подолання криз у студентський період життя.
3. Характеристика особистісних якостей студентів відповідно до років навчання. Які риси виокремлюють студентство з-поміж іншої молоді?
4. Яку роль відіграє адаптація першокурсників до ЗВО і як це проявляється у поведінці та характері студента?
5. Типологія студентів. Проведіть дослідження щодо домінування різних типів студентської молоді у вашій групі.
6. Опишіть технологію психолого-педагогічного вивчення особистості студента.
7. У якому співвідношенні знаходяться поняття «група» та «колектив»?
8. Назвіть основні стадії розвитку студентської групи. Перевірте, на якій стадії розвитку знаходиться ваша група.

9. Чи є лідер у вашій групі? Яка роль лідера у згуртуванні студентського колективу?

2. Практичне вирішення обов'язкових і творчих завдань

Практичні завдання (максимально 5 балів).

Методичні зауваги: Виконайте обов'язкові практичні завдання з дотриманням академічної доброчесності обсягом від 0,5 до 2 аркушів друкованого тексту і надішліть його результати напередодні заняття на електронну пошту викладача (1–5 балів за кожне завдання).

Оберіть одне завдання із поданих:

Завдання 1. За допомогою запропонованих психодіагностичних методик дослідіть вікові та індивідуальні особливості студента вашої групи. Результати роботи оформіть за запропонованою схемою²³:

Приклад психолого-педагогічної характеристики на студента

Характеристика

на студента групи ХМ-1 СО «Магістр» факультету хімії, біології та біотехнологій Дремлюгу Андрія Васильовича

Андрію Васильовичу 21 рік. Стан здоров'я гарний, фізичний розвиток у нормі. Неодружений, проживає у будинку із батьками.

За особливостями темпераменту за опитувальником Г. Айзенка є екстравертом, середній рівень нейротизму, отже, темперамент – холерик.

Студент проявляє організованість у навчанні і в житті, виконує завдання вчасно. Ініціативність проявляє інколи, працелюбність висока.

За діагностикою самооцінки мотивації схвалення Д. Марлоу і Д. Крауна має високий рівень потреби у схваленні з боку оточуючих людей. Особливості поведінки свідчать про бажання виглядати в очах оточуючих цілком адекватно (тобто здаватися таким, яким є насправді).

У ставленні до себе за методикою визначення рівня самоповаги Розенберга самоповага присутня. Адекватно оцінює свої переваги і недоліки.

У виборі життєвих цілей та планів переважає внутрішня мотивація (методика мотивації професійної діяльності К. Замфір в модифікації А. Реана – 4 бали), водночас зовнішня позитивна мотивація складає тільки 1,7 балів.

Студент має високий рівень розвитку вольових якостей.

Особливості вольової саморегуляції за методикою дослідження вольової саморегуляції А. В. Зверкова та Е. В. Ейдмана мають такі показники: 1) індекс вольової саморегуляції 16/24; 2) індекс наполегливості 8/16; 3) індекс самовладання 11/13, що свідчить про розвинуту вольову саморегуляцію студента.

У структурі емоційної спрямованості переважають гедоністичні, естетичні, альтруїстичні і практичні емоції.

За методикою рівня розвитку емпатії А. Мерабяна і Н. Епштейна має середній рівень розвитку емпатійності (20/23).

²³ Вейланде Л. В.-В. Педагогіка і психологія вищої школи. Практикум. Одеса: ОНУ, 2018. 122 с. Ел. вер. URL: onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/ped011-phd/Pedahohika_i_psykholohiia_vyshchoi_shkoly.docx

Успішність середня з усіх навчальних дисциплін. За опитувальником мотивації надії на успіх та боязні невдачі А. Реана мотиваційний полюс не виявлено.

Серед особливостей розвитку пізнавальних процесів має за методикою дослідження концентрації уваги П'єрона-Рузера середній рівень уваги (79/100). За методикою дослідження короткочасної пам'яті Джекобсона у студента присутній високий рівень запам'ятовування матеріалу (10, 25 бал). Рівень сформованості рефлексивності мислення 0.76 – високий. Опитуваний вміє конспектувати матеріал, іноді працює з літературою, виступає на публіці рішуче.

У Андрія високий розвиток мови та культури мовлення. Нецензурна лексика та русизми практично відсутні.

За методикою «Який ваш творчий потенціал» має достатні творчі здібності (34 бали). Нормальний творчий потенціал, має ті риси, які дають змогу творити. В усякому разі, потенціал дозволить творчо проявити себе, якщо, звичайно, цього забажає.

Більшість членів колективу ставиться добре до студента, студент адекватно оцінює свій статус у колективі.

Студент не бере участь у громадській роботі. За методикою виявлення сформованості комунікативності В. Ф. Ряховського Андрій має високий рівень комунікативності.

Товаришує із Зюбрицькою Юлією, Печаліною Євгенією, Цибою Ілоною. Відкритих конфліктів ні з ким не має.

Вільний час проводить із дівчиною. Гуляє, переглядає фільми та серіали, захоплюється музикою.

Студент гуманний, відповідальний та чесний. Проявляє креативність.

За методикою визначення самооцінки в опитуваного висока самооцінка, і багато в чому вона має цілком реальні підстави. За методикою В. Павлова «Готовність до саморозвитку» студент бажає працювати над собою, прагне самовдосконалюватися (квадрат «А»). Опитуваний не створював свою програму самовиховання.

Отже, Андрію Васильовичу бажано рекомендувати працювати над собою, приділяти увагу самовдосконаленню особистісних якостей, підвищувати зовнішню позитивну мотивацію, рівень емпатійності, розвивати творчі здібності і створити програму самовдосконалення.

Куратор:

Л. М. Степурко

Завдання 2. За допомогою психодіагностичних методик вивчення колективу складіть характеристику вашої студентської групи та оформіть результати вивчення групи за запропонованою схемою²⁴ і надішліть на електронну пошту викладача:

Приклад психолого-педагогічної характеристики на академічну студентську групу

**Психолого-педагогічна характеристика
групи СО «Магістр» спеціальності
«Хімія»**

²⁴ Вейланде Л. В.-В. Педагогіка і психологія вищої школи. Практикум. Одеса: ОНУ, 2018. 122 с. URL: onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/ped011-phd/Pedahohika_i_psykholohiia_vyshchoi_shkoly.docx

**кафедри «Органічна, неорганічна, аналітична хімія»
факультету хімії, біології та біотехнологій**

У групі навчається 12 студентів – 10 дівчат та 2 хлопців. Пізнавальний рівень у групі середній. Більша частина студентів знаходиться на однаковому інтелектуальному рівні. У групі є кілька сильних студентів, які навчаються на відмінно. Загалом більша частина студентів дуже цілеспрямовані, але деяким не вистачає наполегливості для відмінної успішності, а для деяких складно поєднувати роботу та навчання. Багато студентів працюють.

Студенти не беруть участі у заходах. У групі є студентський актив.

Курс відбувся як колектив, майже всі студенти мають дружні відносини. Група рідко проводить час разом.

Оскільки більшість студентів знаходяться на бюджетній формі навчання, то отримання стипендії виступає як механізм конкуренції. Проте студенти, які навчаються на відмінно, завжди раді допомогти іншим.

У групі є мало спільних інтересів крім навчання. Однак студенти часто обговорюють нові зміни в університеті, новини в галузі хімії. Переписуються здебільшого в месенджерах, загалом у Телеграмі.

Студенти згуртовані, можуть вільно співпрацювати один з одним, легко самостійно організуються для виконання колективних справ. За допомогою спілкування та спостереження виявлено, що колектив знаходиться на переході від стадії кооперації до стадії автономії.

Кілька студентів навчаються разом понад 4 роки, є студенти, які приєдналися до групи у 2016 р.

У групі колективом схвалюються такі риси характеру, як чесність, порядність, взаємодопомога. Деякі студенти об'єдналися у мікрогрупи.

Кожен студент намагається допомогти один одному, тобто в групі поважається взаємодопомога.

У колективі панує атмосфера дружби та поваги один до одного. Студенти мають дружні стосунки, вони товаришують і за межами університету.

Основна частина студентів ставиться з повагою до своєї групи та педагогічного колективу. У групі переважає веселий настрій. Студенти активні на заняттях, іноді можуть перебивати один одного або педагога.

У групі не виявлено лідера, всі студенти рівні.

У групі проявляються ознаки кризи 21–23 років – криза дорослості. Студенти переживають, чи правильно була обрана професія. Адже необхідно вступати в доросле життя і самостійно заробляти на нього. Їх супроводжують думки, пов'язані з труднощами професійної діяльності.

Під час опитування було виявлено, що основна частина студентів вважає провідною роллю діяльності – здобуття професії, хоча більшість із них вже працює не за своїм напрямом. Основним мотивом була виявлена стипендія, як стимул до навчання. Рівень успішності у студентів достатній. Усі студенти виконують лабораторні та практичні, завжди готуються до практичних занять.

Провівши бесіди з групою, можна сказати, що студенти раціонально вміють розподіляти свій час відпочинку і навчання.

Студенти прагнуть до саморозвитку, самостійності, самовдосконалення, щоб з ними спілкувалися як з дорослими людьми, потребують стійкого матеріального становища, прагнуть бути самостійними, незалежними від батьків.

Якщо під час занять деякі викладачі подають матеріал англійською мовою, то студенти легко сприймають такий матеріал. Проте потрібно більше проводити заходів та курсів із вивчення англійської мови.

Висновки:

Про групу можна сказати що вона є колективом, який намагається допомогти один одному, несе відповідальність за кожного. Взаємовідносини в групі налагоджені, наявна взаємопідтримка. Хоча в групі багато спільних інтересів, вона поділяється на мікрогрупи. Загалом ця група має спільну мету – отримання професії.

Рекомендації.

1. Проводити курси з англійської мови, організувати мовні групи.
2. Брати участь у заходах університету та факультету.
3. Надати більшу самостійність студентам у навчанні.

Куратор:

Л. М. Степурко

ТРЕНІНГ (проводиться в аудиторії) *(максимально 5 балів)*

Мета: згуртування колективу і побудова ефективної командної взаємодії.

Завдання:

- визначити структуру академічної групи і розвинути навчати групового аналізу;
- сформувані усвідомлення групи командою;
- розвивати почуття відповідальності і вкладу кожного учасника у вирішення загальних завдань;
- отримати емоційне задоволення від результатів тренінгу.

Критерії оцінювання тренінгу:

- знання теоретичного матеріалу дисципліни, здатність його застосовувати – від 1 до 2 б.;
- професійні вміння – від 0 до 1 б.;
- здатність самостійно діяти (компетенції) – від 1 до 2 б.

Вправа «Фотографія колективу»^{25, 26}

Мета: визначити тісні кола взаємостосунків, оцінити структуру цього колективу, сприяти зближенню групи, самоаналіз.

Час: до 20 хв.

Матеріал: олівці, ручки, маркери, папір формату А-4.

²⁵ Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: навч. посіб. для магістрантів і аспірантів. Київ: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.

²⁶ Вейланде Л. В.-В. Педагогіка і психологія вищої школи. Практикум. Одеса: ОНУ, 2018. 122 с. URL: onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/ped011-phd/Pedahohika_i_psykholohiia_vyshchoi_shkoly.docx

Перебіг вправи

На першому етапі гри викладач пояснює учасникам, що ця вправа дозволяє відчути, що означає бути членом колективу, що взагалі легше намалювати, чим пояснити своє місце у колективі та ставлення до колективної поведінки загалом. Тому викладач пропонує студентам зробити фотографію власного студентського колективу. Фотографію кожен студент малює самостійно. Якість малюнка у цьому разі не оцінюється, малюнок «фотографія» може бути схематичним, але повинен відображати власну оцінку та думку фотографа про свій колектив. Взагалі «фотографія» може складатися з якихось позначок (наприклад квадратики та трикутники), які будуть підписані (названі) іменами членів колективу. Одна обов'язкова вимога – «фотографія» повинна відображати взаємостосунки (тісні чи їх відсутність, ворожість чи дружелюбність, бажання чи небажання спілкуватися, відкритість чи закритість, лідерство чи позицію аутсайдера) між членами колективу. Особливість взаємостосунків членів колективу на «фотографії» можна зобразити за допомогою об'єднання квадратиків (членів колективу) у якісь тісні кола, які пов'язують їх позначками чи якимось іншим способом.

Викладач роздає учасникам листи формату А-4 та просить розпочати роботу. Починати «фотографувати» учасники обов'язково повинні у горизонтальному вигляді аркуша.

Після завершення роботи студенти повинні презентувати свої «фотографії» та пояснити зображену там інформацію. Викладач повинен слідкувати за тим, щоб процес обговорення проводився у дружній та доброзичливій атмосфері, учасники уникали образ чи негативних оцінок-висловлювань. Однак якщо виникне потреба пояснити деякі негативні риси членів колективу, які призвели до особливого положення на «фотографії» за згодою цього члена колективу можна провести таке обговорення.

Обговорення:

1. Чи побачили ви щось нове на «фотографіях»?
2. Чи було легко визначити місце кожного студента у структурі групи?
3. Чи вважаєте ви свою групу колективом? Як це знайшло відображення на вашій «фотографії»?
4. Чи можете ви пояснити кожен елемент «фотографії»?
5. Як можна використовувати цю вправу та що далі проводити у разі необхідності корекції взаємостосунків між деякими членами колективу?

Вправа «Групове вирішення життєвих ситуацій»²⁷

Мета: навчитися працювати в групі, дати можливість кожній особі висловити свою думку, прийняти одне колективне рішення.

²⁷ Вправи на тему «Згуртування колективу». URL:<https://altera-med.com/72-splochenie-kollektiva-uk/>

Перебіг вправи

Група ділиться на дві команди, кожна з яких і отримує ситуацію і кожна команда обговорює запропоновану тему, а потім озвучує свій результат:

1.1. Ситуація. У дощову погану ніч чоловік їде по замиському шосе на машині, в якій тільки одне вільне місце. На зупинці він бачить трьох осіб. Це його хороший знайомий, який колись зробив чоловікові неоціненну послугу, і зараз саме час відповісти послугою за послугу. Поруч чарівна жінка, яку водій раніше бачив лише здалеку і з якою давно мріяв познайомитися. А на лавці – старий, якому явно погано і якого просто необхідно терміново доставити в лікарню. Чоловік зупиняє машину, і приймає рішення, після якого всі його морально-етичні проблеми були задоволені. Як вчинив водій?

1.2. Уявіть ситуацію: ви їдете в своєму автомобілі в непогожу, бурхливу ніч і раптом бачите трьох людей, що чекають на зупинці автобус.

Ці люди:

- старенька, яка виглядає так, ніби ось-ось піде в інший світ;
- давній приятель, який колись врятував вам життя;
- жінка / чоловік вашої мрії.

Кого з них ви візьмете в попутники, якщо ваш автомобіль двомісний? Подумайте і дайте свою відповідь перш ніж прочитати далі.

1.3. Ситуація. Ви єдина людина, що вміє добре плавати серед тих, хто сидить у човні. Човен перекинувся, і перед вами стоїть вибір, кого рятувати найпершим. Як зміниться ситуація, якщо у вас є відчуття, що сил ледь вистачить, щоб самому доплисти до берега?

1.4. Ситуація. Лікар повідомив вам про те, що хвороба близької людини смертельна. Вам доводиться самому вирішувати, чи повідомляти цей діагноз хворому. І чому ви прийняли таке рішення?

Обговорення:

1. Як пройшла командна робота?
2. Прислухалася група до вашої думки?

Рекомендована література до заняття:

1. Барановська Л. В. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. Київ: НАУ, 2015. С. 124–134. URL: <http://er.nau.edu.ua/>
2. Вейланде Л. В.-В. Педагогіка і психологія вищої школи. Практикум. Одеса: ОНУ, 2018. 122 с.
3. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: навч. посіб. для магістрантів і аспірантів. Київ: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.
4. Психологія вищої школи: підручник / за ред. О. І. Власової. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015. 405 с.
5. Туркот Т. І., Коновал О. А. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. закл. стереот. вид. Херсон: Олді-плюс, 2017. С. 279–319.

Семінарсько-практичне заняття № 6

Тема: Роль куратора у формуванні особистості студента і становленні академічної групи (2 год)

Мета: розширити знання про інститут кураторства, сформувати уміння планувати та реалізовувати діяльність академічної групи за допомогою основних принципів та методів організації виховної роботи у ЗВО; сприяти розвитку актуальних професійно-значущих якостей куратора академічної групи.

Основні поняття: куратор, програма і план виховної роботи, кураторська година, форми та методи виховної роботи, програма самовиховання.

Питання для обговорення (максимально 4 бали)

1. Основні напрями діяльності, функції та особливості призначення куратора у ЗВО.
2. Планування роботи куратора відповідно до вікових особливостей студентської молоді.
3. Проаналізуйте, чи змінювалася лінія поведінки куратора залежно від стадій розвитку вашої групи?
4. Проаналізуйте на прикладі своєї академічної групи роль куратора щодо її становлення, розвитку і функціонування.
5. Методика організації та проведення кураторських годин.
6. Основні методи вивчення колективу академічної групи.

Критерії усної відповіді:

4 бали: усна відповідь є правильною, цілісною, логічною, обґрунтованою, містить аргументацію, аналітичні міркування, демонструє критичне мислення здобувача.

3 бали: усна відповідь є правильною, логічною, частково обґрунтованою, аналітичні міркування та аргументація є недостатніми.

2 бали: усна відповідь є частково правильною, нецілісною, фрагментарною, недостатньо аргументованою.

1 бал: усна/письмова відповідь є неправильною або містить грубі помилки, здобувач демонструє незнання і нерозуміння навчального матеріалу, не може обґрунтувати свою думку²⁸.

²⁸ Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 6–7. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRIPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

Практичні завдання (максимально 10 балів). Оберіть та виконайте одне завдання із поданих і надішліть у письмовому вигляді до початку заняття на електронну адресу викладача i.zarishniak@donnu.edu.ua:

Завдання 1. Оберіть курс (на власний розсуд від 1 до 4 курсу бакалаврату чи магістратуру) і розробіть план роботи куратора. Для цього ви повинні ознайомитися із планом виховної роботи вашого факультету і наведеною нижче комплексною програмою виховної роботи від першого курсу до п'ятого. Наведена програма допоможе вам обрати напрями, форми і методи планування відповідно до вікових, індивідуальних і професійних особливостей студентів.

Для цього складіть психолого-педагогічну характеристику обраної групи. На основі характеристики (виходячи зі стадії розвитку академічної групи і ваших рекомендацій) визначте пріоритетні напрями соціально-виховної роботи куратора. Розробіть власну Програму виховної роботи куратора (за прикладом **Комплексної програми виховної роботи**²⁹). На основі розробленої власної програми виховної роботи складіть план виховної роботи куратора:

Приклад плану роботи куратора

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Заступник декана з виховної роботи

« ____ » _____ 20__ р.

П Л А Н

навчально-виховної роботи куратора
академічної групи КН-А1 3 курсу фізико-технічного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса
на 5–6 семестр 2020/2021 н. р.

1. Паспорт групи

1. У групі всього 10 студентів, серед яких відмінники Олеярник Олександр, Пустозвон Марія, Красніков Василь, Боцман Михайло;
навчаються на «добре» і «відмінно» Топалов Андрій, Возміщева Олександра, Тапочкін Євген, Щукін Кирило;
навчається лише на «задовільно» Кондратюк Аліса;
Шраменко Роман має незадовільні оцінки за попередній семестр.
2. Нові студенти в групі _____
3. У групі сиріт _____
4. Актив групи: Возміщева Олександра, Боцман Михайло.

²⁹ Вейланде Л. В.-В. Педагогіка і психологія вищої школи. Практикум. Одеса: ОНУ, 2018. 122 с. URL: onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/ped011-phd/Pedahohika_i_psykholohiia_vyshchoi_shkoly.docx

5. За попередній семестр:
- відвідування навчальних занять нормальна;
  - успішність у нормі;
  - якість знань достатня

2. Заходи

№ з/п	Захід	Термін виконання	Відповідальний виконавець
1. Професійно-трудове виховання			
1	Участь в конкурсі «Дебют», квесті «Ким я хочу стати у професії»;	Вересень–жовтень 2020	
2	Екскурсія на підприємство щодо організації виробничої практики, бесіда «Набування досвіду»	Грудень 2020	
3	Упорядкування території університету і гуртожитків	Жовтень 2020	
4	Допомога місту щодо упорядкування навколишньої території	Жовтень 2020	
2. Виховання громадянина-патріота			
1	Зустрічі з представниками органів державної влади міста та області зустріч з ветеранами АТО (російсько-української війни), ветеранами університету та надання їм необхідної допомоги	Упродовж року	
2	Участь у самоврядуванні групи, курсу, факультету, університету	Упродовж року	
3	Відвідування історико-меморіального комплексу-музею ставки Гітлера «Вервольф»	21.04.2021	
4	Участь у загальнофакультетських та загальноуніверситетських заходах	За календарем	
5	Балотування до Молодіжної ради університету, міста, громадських організацій	Жовтень–листопад 2020	
3. Науково-дослідна робота			
1	Оновлення інформації щодо вимог оформлення наукових робіт здобувачів і ознайомлення з нею студентів	Упродовж року	
2	Участь в організації і проведенні науково-практичних конференцій студентів, підготовка публікацій у науковій збірці	Упродовж року	
3	Участь у науково-практичних міських, районних, міжуніверситетських конференціях (доповіді, виступи)	За календарем	
4	Участь у наукових товариствах та клубах	Упродовж року	
5	Зустрічі з провідними ученими факультету, університету	Згідно з програми курсів	
4. Культурно-естетичне виховання			
1.	Зустрічі з юристами, психологами, лікарями	До січня 2021	

2.	Участь у конкурсах «Містер і міс елегантність», «Що? Де? Коли?»	21.02.2021	
3.	Вивчення етичних і психологічних основ сімейно-шлюбних відносин	До лютого 2021	
4.	Тематична екскурсія середмістям «Вінницькі садки» (або «50 відтінків Вінниці»)	Жовтень 2020	
5.	Вдосконалення фізичної і спортивної підготовки у відповідних секціях, товариствах	Упродовж року	
6.	Участь у змаганнях, спартакиадах, універсиадах	28.10.2020 23.04.2021	
7.	Організація і проведення тижнів факультету, культурних вечорів в гуртожитках тощо	Упродовж року	
Куратор		І. І. Петрова	

Завдання 2. На основі складеної вами психолого-педагогічної характеристики групи розробіть кураторську **виховну годину**, фрагмент якої презентуйте на занятті (час презентації – 10 хв).

Схема плану-конспекту кураторської години³⁰

Загальна характеристика заходу

1. Форма проведення (бесіда, диспут, екскурсія тощо)
2. Тема заходу
3. Місце проведення заходу
4. Обґрунтування необхідності проведення цього заходу, виходячи з особливостей віку, професійного саморозвитку, терміну навчання, вихованості
5. Мета
6. Оформлення кураторської години (об'ява, відповідне оформлення приміщення, тощо)
7. Обладнання (ТЗН, наочність)
8. Методичне забезпечення (використана література, методичні розробки)

План підготовки виховного заходу

9. Проведення бесіди з куратором групи, заступником декана з виховної роботи, відповідність плану виховної роботи ЗВО або факультету
10. Виявлення інтересу та можливостей групи, визначення теми виховного заходу та форми його проведення
11. Створення активу для підготовки та проведення заходу
12. Допомога активу студентів у розподілі доручень та визначення напрямів підготовки заходу (підбір матеріалів, складання сценарію, оформлення, обладнання, репетиції, тощо)
13. Оформлення сценарію виховного заходу

³⁰ Вейланде Л. В.-В. Педагогіка і психологія вищої школи. Практикум. Одеса: ОНУ, 2018. 122 с. URL: onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/ped011-phd/Pedahohika_i_psykholohiia_vyshchoi_shkoly.docx

План та сценарій проведення виховного заходу
(безпосередньо текст кураторської години: виступів, доповідей, тощо)

Приклад кураторської години

План-конспект кураторської години

1. Форма – Бесіда.
2. *Тема заходу:* «Набування досвіду».
3. *Місце проведення заходу* – аудиторія у навчальному корпусі.
4. Захід проводиться для студентів з метою усвідомлення ними важливості навчання, здобуття професійних навичок та умінь. Набування досвіду є одним із головних аспектів, які формують кваліфікованого спеціаліста що є компетентним у своїй сфері. Така бесіда допоможе студентам усвідомити важливість їхнього навчання в університеті.
5. *Мета:* допомогти студенту усвідомити важливість набуття навичок та умінь для подальшого їх застосування у професійній сфері діяльності.

6. *Оформлення кураторської години*

Повідомлення для студентів надіслане на корпоративну пошту:

Шановні студенти групи 1 курсу СО Магістр спеціальності «Хімія» факультету хімії, біології та біотехнології!

Запрошуємо Вас на виховний захід на тему: «Набування досвіду», який відбудеться 06.12.2019 р. о 17 годині в аудиторії 205. На заході буде обговорюватися питання щодо набування досвіду. Для цього ми запросили представників малих підприємств, які запропонують Вам стажування з метою удосконалення вашого професійного рівня. Це чудовий шанс випробувати свої уміння.

Будемо чекати на Вас!

З повагою, адміністрація факультету хімії,
біології і біотехнологій

7. Обладнання: проектор, комп'ютер, інтерактивна дошка.

Презентації від організатора: «Чому важливо мати досвід у роботі?», «Перспективи обраної професії», гра «Щоб стати кваліфікованим фахівцем, я повинен...» (інтерактивна дошка з маркерами).

Запрошені гості – представники невеликих підприємств, чіє завдання – донести студентам, що практика є важливим аспектом кваліфікованого фахівця. Вони надають студентам можливість випробувати свої сили, працюючи на підприємстві за обраною спеціальністю. Це мотивує студентів до наполегливого навчання.

8. Методичне забезпечення: інформація взята з досвіду організатора заходу та представників підприємств.

План підготовки виховного заходу

1. Ознайомитися з планом виховної роботи факультету і куратора. Провести бесіди із заступником декана з виховної роботи і куратором групи.

2. Виявити інтереси та можливості групи, визначити тему виховного заходу та форми його проведення.

3. Залучити здобувачів до підготовки й організації заходу (підбір матеріалів, складання сценарію, оформлення приміщення, технічне забезпечення заходу, репетиції тощо).

План та сценарій проведення виховного заходу

1. Організація аудиторії (встановлення та налаштування комп'ютера, проектора, інтерактивної дошки. Студентські місця розміщені горизонтально до проектора в кілька рядів).

2. Оголошення куратором теми і мети заходу.

3. Представляється підготовлена куратором презентація на тему: «Перспективи обраної професії».

Розглядаються такі питання: перспективи кар'єрного росту, можливі шляхи побудування кар'єри, наукова кар'єра, організація власної справи, області застосування професії.

Обговорення таких питань плавно наближається до наступної гри «Щоб стати кваліфікованим фахівцем, я...». У цій грі студентам дається можливість висловити свою думку щодо важливості навчання, здобуття умінь і навичок.

Обговорення переходить до наступної презентації «Чому важливо мати досвід у роботі?». Тут обговорюються та даються відповіді на питання студентів, які їх цікавлять.

4. Далі слово надається представникам підприємств, які пропонують студентам можливість проходження практики, виконуючи завдання майбутньої професії. Така пропозиція спонукає студентів до інтенсивного навчання. Вони усвідомлюють свої можливості та бачать реальну картину світу.

5. Завершальне слово дається організатору заходу.

Розв'язання педагогічних ситуацій (максимально 5 балів). Оберіть одну із запропонованих ситуацій³¹ та проаналізуйте її для обговорення в аудиторії:

Ситуація 1. Студент звернувся до куратора групи з тим, що неповністю розуміє поданий матеріал з певної дисципліни, а викладач на заняттях роз'яснює недостатньо. Як потрібно діяти куратору в цій ситуації?

Ситуація 2. Куратор групи, спостерігаючи за діяльністю студентів, помітив, що вони поступово уникають колективних справ. Чи повинно це насторожити його? Які риси притаманні студентському колективу? Які особливості колективної взаємодії притаманні студентам різних курсів?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ³² (0,1–1 бал)*:

Методичні зауваги: тестові завдання можуть використовуватися для самоперевірки засвоєння теми. Кожна правильна відповідь оцінюється в 0,1 балів.

У кожному завданні оберіть одну або кілька правильних відповідей:

³¹ Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів: навч. посіб. Київ: Вид-во Ліра-Київ, 2019. 84 с.

³² Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи» / розробник Л. В.-В. Вейланде. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2018. С. 30–32.

1. Відносно постійна в межах навчального року сукупність студентів, що об'єднані завданням гуртової навчально-професійної діяльності та перебувають у безпосередньому контакті один із одним, – це:

- a) трудова студентська група;
- b) студентська академічна група;
- c) група художньої самодіяльності;
- d) спортивна команда;
- e) неформальна студентська група.

2. Виберіть ту рису, що є характерною для колективу, але не є його ознакою:

- a) наявність суспільно значущої мети;
- b) щоденна спільна діяльність, спрямована на досягнення мети;
- c) наявність неформального лідера;
- d) наявність органів самоврядування;
- e) встановлення певних психологічних стосунків між членами колективу.

3. Яка з ознак не є ознакою студентського колективу?

- a) навчально-професійна діяльність групи має високу ефективність і кожен член групи безумовно приймає на себе її цілі та завдання;
- b) група характеризується високим рівнем організованості та згуртованості – це команда однодумців;
- c) група існує номінально за списком деканату;
- d) статус неформального лідера або тих, до кого звертаються під час вирішення нагальних питань життя колективу, мають багато членів групи;
- e) під час вирішення важливих проблем виявляється згуртованість групи.

4. Яка з ознак є ознакою 1-ої стадії розвитку студентського колективу:

- a) група – це команда однодумців, якій притаманний високий рівень згуртованості та організованості;
- b) навчально-професійна діяльність групи має високу ефективність і кожен член групи безумовно приймає на себе її цілі та завдання;
- c) група існує номінально за списком деканату;
- d) статус неформального лідера або тих, до кого звертаються під час вирішення нагальних питань життя колективу, мають багато членів групи;
- e) під час вирішення важливих проблем виявляється згуртованість групи?

5. У групі ще диференціюються міжособистісні взаємини, є неофіційні організатори, авторитетні активісти. Актив регулює формальну структуру контактів між членами групи. Студенти виявляють інтерес до справ групи і проявляти активність щодо їх реалізації – це стадія розвитку студентської групи:

- a) асоціація;
- b) кооперація;
- c) колектив;
- d) корпорація.

6. Діяльності куратора на першій стадії розвитку академічної групи притаманна:

- a) організація спільної різноманітної діяльності, вивчення особливостей кожного члена групи, виявлення активу;
- b) робота з активом, аналіз міжособистісних стосунків, створення традицій і формування суспільної думки;
- c) самостійне виконання студентами доручень групи, почергове залучення до виконання керівних функцій, обговорення завдань з усіма членами колективу;
- d) постановка складніших завдань, розвиток у студентів інтересу до самовиховання, педагогічне керівництво процесом самовиховання;
- e) вивчення особливостей кожного члена колективу, залучення всіх членів колективу до самоврядування, принцип паралельної дії.

7. Людина, яка може змусити інших робити те, що їм не подобається, і до того ж вдавати, що їм подобається це робити, – це:

- a) начальник;
- b) керівник;
- c) лідер;
- d) менеджер;
- e) куратор.

8. Які функції виконує куратор академічної групи:

- a) самореалізація, впровадження інноваційних досягнень у педагогічний процес;
- b) аналітична, організаторська, функція соціалізації;
- c) наукова-дослідна, психодіагностична;
- d) формуюча, функція співробітництва, виховна;
- e) діагностична, гностична, проєктивна?

9. Кому адміністративно підпорядкований куратор адміністративної групи:

- a) Міністерству освіти і науки України;
- b) заступнику декана факультету, узгоджує діяльність із деканом та завідувачами кафедр;
- c) ректору, раді факультету;
- d) студентській раді, студентському профкому;
- e) Вченій раді, ректору?

10. Що не належить до основних методів вивчення колективу академічної групи:

- a) бесіда з колективом;
- b) метод соціометрії;
- c) рейтинг;
- d) анкетування;
- e) тренінгові вправи?

Рекомендовані джерела до заняття

1. Барановська Л. В. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. Київ: НАУ, 2015. С. 124–134. URL: <http://er.nau.edu.ua/>
2. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Донецьк, 2014. С. 152–174. URL: <http://distance.dnu.dp.ua/>
3. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: підручник. Київ: Каравела, 2014. С. 102–129. URL: <http://www.psyh.kiev.ua/>

Додаткова література

1. Зарішняк І. М. Роль куратора в умовах карантинних обмежень. *Розвиток освіти і науки: проблеми, теорія, досвід і перспективи*: матер. II заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. Електронне видання / за ред. В. Ф. Русакова, І. М. Зарішняк. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 107–108. URL: <https://jron.donnu.edu.ua/index>
2. Корчевна Н. П. Згуртованість академічної групи як один із показників ефективної роботи куратора. *Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології*: матер. заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2020 р.) / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вінниця, 2020. С. 107–111. URL: <http://japon.donnu.edu.ua/issue/view/302>
3. Кулібаба І. І. Роль та значення інституту кураторства на сучасному етапі розвитку вищої освіти. *Розвиток освіти і науки: проблеми, теорія, досвід і перспективи*: матер. II заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. / за ред. В. Ф. Русакова,

І. М. Зарішняк. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 111–113. URL: <https://jron.donnu.edu.ua/index>

4. Кулібаба І. І. Традиційна та альтернативна модель кураторства. *Актуальні проблеми управління освітою і навчальними закладами*: зб. наук. пр. / за заг. ред. В. Ф. Русакова, І. М. Зарішняк. Вип. 4. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 76–80. URL: <https://jruoinz.donnu.edu.ua/issue/view/399>

5. Лисенко А. В. Роль університетського середовища у формуванні особистості студента. *Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології*: матер. заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2020 р.) / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вінниця, 2020. С. 118–121. URL: <http://japon.donnu.edu.ua/issue/view/302>

6. Нагорний С. О. Особливості навчальної і виховної роботи з обдарованими студентами у ЗВО. *Актуальні проблеми управління освітою і навчальними закладами*: зб. наук. пр. / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вип. 2. Ч. 2. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. С. 56–58.

7. Олексій Ю. А. Проблеми існування інституту кураторства, його призначення на сучасному етапі розвитку вищої школи. *Розвиток освіти і науки: проблеми, теорія, досвід і перспективи*: матер. II заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. / за ред. В. Ф. Русакова, І. М. Зарішняк. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 120–122. URL: <https://jron.donnu.edu.ua/index>

8. Полякова Т. Ю. Становлення інституту кураторства: історичний аспект. *Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології*: матер. заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2020 р.) / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вінниця, 2020. С. 24–28. URL: <http://japon.donnu.edu.ua/issue/view/302>

9. Тернопільська В. І., Коломієць Т. В., Піонтківська І. О. Довідник з виховної роботи зі студентами. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 264 с.

Практичне заняття № 7

Тема: Професійне здоров'я викладача закладу вищої освіти

Форма проведення – тренінг – *проводиться в аудиторії (максимально 10 балів).*

Мета: сформувати уміння саморегуляції власних емоційних станів та удосконалити технології відновлення фізичного і психічного здоров'я викладача.

Завдання:

- визначити складові професійного здоров'я викладача;
- зміна погляду на процес навчання (розуміння того, що навчання дає задоволення та наснагу);
- сформувати навички профілактики емоційної та особистісної деформації;
- навчити технології саморегуляції емоційних станів;
- озброєння методичним апаратом психодіагностики та корекції професійного здоров'я.

Критерії оцінювання тренінгу:

- знання теоретичного матеріалу дисципліни, здатність його застосовувати – від 1 до 4 б.;
- професійні вміння – від 0 до 2 б.;
- здатність самостійно діяти (компетенції) – від 1 до 4 б.

Обладнання: стільці в аудиторії бажано розмістити півколом для створення неформальної атмосфери, що забезпечить можливість кожному учаснику бачити один одного для розвитку довіри, уваги та інтересу.

Правила тренінгу (приймаються всією групою на початку заняття): «тут і зараз», розмова від свого імені (персоніфікація); увічливість, цінування часу; добровільна активність, комунікація почуттів; «піднята рука», «стоп»; зворотний зв'язок і конфіденційність.

Методичні зауваги: тренінг проводить тренер (викладач), який є сам учасником тренінгової групи і може розпочинати всі вправи «на рівних». Окрім того, його завдання – розуміти настрій кожного учасника, регулювати групові процеси, зацікавити учасника, спрямувати на конструктивне розв'язання проблеми, зняти напруження, оцінити результати тренінгу тощо.

Вправа «Три слова про себе»³³

Мета: особистісний самоаналіз, сприяти зближенню групи.

Час: 15–20 хв.

³³ Вейланде Л. В.-В. Педагогіка і психологія вищої школи: практикум. URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/ped011-phd/Pedahohika_i_psykholohiia_vyshchoi_shkoly.docx

Перебіг вправи

Кожному пропонують назвати своє ім'я та закінчити наступні фрази:

- «Я люблю...»
- «Я радію, коли...»
- «Мені сумно, коли...»
- «Мене дратує, коли...»
- «Я пишаюся, коли...»

Обговорення:

1. Які емоції ви відчували під час виконання вправи?
2. Яку фразу було найважче сформулювати?

Вправа «Почуваю себе добре»³⁴.

Мета: визначити ситуації, які забезпечують стан спокою, задоволення.

Час: 5 хв.

Перебіг вправи

Назвіть (або подумки уявіть) 5 ситуацій, що викликають у вас відчуття: «мені добре». Відтворіть їх у своїй уяві, запам'ятайте відчуття, що виникли під час цього. Тепер уявіть, що ви кладете ці відчуття у надійне місце і зможете їх дістати, коли забажаєте. Намалюйте це місце і назвіть ці відчуття.

Обговорення:

1. Які відчуття виникають, коли вам добре?
2. Чи легко вам намалювати та назвати ці відчуття?

Вправа «Я радий тебе бачити ...»

Мета: визначення позитивних сторін учасників, підвищення рівня самооцінки.

Час: 15 хв.

Перебіг вправи

Кожен з учасників звертається до свого сусіда зі словами: «Я радий тебе бачити, тому що ...». Продовжити цей вислів потрібно не зовнішніми описами людини, а особистісними якостями учасників.

Питання для обговорення:

1. Чи легко вам було виконувати вправу?
2. Які почуття ви відчували, коли до вас звертався ваш сусід?
3. Що ви відчували, коли вам потрібно було звернутися до іншої людини зі словами «Я радий тебе бачити ...»?
4. Чи легко вам було визначити, чому ви раді бачити свого сусіда?
5. Чи часто вам у житті доводиться говорити людям компліменти?

³⁴ Котова Е. В. Профилактика синдрома эмоционального выгорания: уч. пособ. Красноярск, 2013. URL: <https://ru.calameo.com/read/00424489374c803991316>

Вправа «Сміттєвий бак»³⁴.

Мета: саморегуляція відчуттів.

Час: 2 хв.

Перебіг вправи

Уявіть сміттєвий бак. Що для вас він символізує? У вас є можливість викинути щось зі свого життя, те, що вам не знадобиться. Це може бути людина, предмет, місце чи почуття. Уявіть собі ніби щось падає з руки у сміттєвий бак (відро для сміття).

Обговорення:

1. Що було найважче «викинути» зі свого життя?

Вправа «Шкідливі звички»³⁵

Мета: визначити аргументи «за» і «проти» паління.

Час: 10 хв.

Обладнання: папір, ручка (олівець).

Перебіг вправи

На аркушах паперу кожен з учасників тренінгу має записати аргументи «за» паління. Через три хвилини з'ясуємо, чи записані аргументи. Наступний крок: всі учасники можуть упродовж трьох хвилин поділитися враженнями із колегами та запропонувати один-два найоригінальніші аргументи. Потім кожен має записати аргументи «проти» паління. Впродовж трьох хвилин обмінюємося думками.

Обговорення

1. Яких аргументів було більше – «за» чи «проти»?
2. Чиї аргументи були найоригінальніші?

Вправа «Малюнок „Я”»³⁴.

Мета: профілактика особистісної й емоційної деформації.

Час: 10 хв.

Обладнання: аркуш чистого паперу, олівці, ручки, фломастери.

Умова: студенти повинні знаходитися на відстані один від одного, щоб не бачити малюнків на етапі їх створення.

Перебіг вправи

На аркуші паперу за 5 хвилин намалуйте свій образ в алегоричній формі. Малуйте все, що бажаєте. Це може бути дитячий малюнок, природа, абстракція, ребус чи натюрморт – все те, з чим ви асоціюєте, пов'язуєте, порівнюєте свою натуру і свій життєвий шлях.

³⁵ Теслюк В. М. Розвиток педагогічної майстерності викладача: монографія. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2019. С. 85–86.

Обговорення:

1. Викладач демонструє по черзі малюнки і просить кожного (й автора також) поділитися враженнями щодо характеристики «художника» (замкнутий–відкритий, веселий–сумний, захопливий–приземлений, твердий–мякий, емоційний–черствий тощо). Коментар може обмежуватися одним словом, фразою чи іншими здогадками. Свою думку висловлюють всі (й автори малюнків також).

2. Можна за бажанням відгадати, кому належить малюнок.

Вправа «Мінливий світ»

Мета: забезпечити психологічне розвантаження.

Час: 10 хв.

Обладнання: папір, ручка (олівці, маркери). Дошка і магніти для кріплення малюнків, м'ячик.

Перебіг вправи

Рекомендація: розмістити учасників у коло і кидати кожному, хто бере участь у грі, м'ячик, запам'ятовуючи, у кого вже побував у руках м'ячик (участь мають взяти всі).

Крок 1. Усі учасники повинні зосередитися на собі, своїх переживаннях, відчуттях, думках. Відчувши себе, своє тіло, потрібно зосередитися на ідеї мінливого світу, в якому ми живемо (особливої актуальності набуває під час російсько-української війни). Поміркуйте:

1. Які думки у вас виникають?
2. Як відчуваєте себе у цьому світі, де все блискавично змінюється?
3. Як впливають воєнні події на стан вашого здоров'я?

Поміркуйте, які риси, особливості поведінки допомагають жити у цьому світі, а які ускладнюють життя (можна розмірковувати із закритими очима).

Через 5 хвилин намалюйте свої відчуття, переживання, почуття (малюнки розміщуємо так, щоб усі їх бачили).

Крок 2. Об'єднуємо учасників у групу по 4–5 осіб і ділимося нашими роздумами про якості, які допомагають нам жити у цьому світі і зберігають наше здоров'я і які ускладнюють життя (і здоров'я).

Крок 3. Знову об'єднуємося в одну групу і записуємо якості, що визначили учасники.

Приклади:

Якості, особливості поведінки і здоров'я, що допомагають жити у мінливому світі: стресостійкість, любов до людей, емпатійність, почуття гумору, комунікабельність, бажання допомогти людям, працьовитість, наполегливість, рішучість, цілеспрямованість тощо.

Якості, особливості поведінки і здоров'я, що ускладнюють життя у мінливому світі: занижена самооцінка, невпевненість, упередженість, несамостійність, стереотипи в мисленні і поведінці, тривожність, орієнтація на загальні правила і норми тощо.

Вправа «Валіза»

Мета: навчитися визначати характеристики, що є конструктивними для особистісного і професійного зростання.

Час: 5 хв.

Обладнання: аркуш паперу і ручка.

Перебіг вправи

Один із членів групи виходить із кімнати, а інші починають збирати йому в далеку дорогу «валізу». У цій «валізі» набирається те, що, на думку групи, допоможе людині в особистісному та професійному зростанні, всі позитивні характеристики, які група особливо цінує в ньому. Але обов'язково вказується і те, що заважає людині, його негативні прояви, над чим їй необхідно активно попрацювати. Обирається «секретар». Він ділить аркуш вертикально навпіл, на одній стороні ставиться знак «+», на іншій «-». Для хорошої «валізи» потрібно не менше 5–7 характеристик з тієї й іншої сторони. Потім входить член групи, і йому зачитується і передається цей список.

Обговорення:

1. Що ви відчували, коли вас відправили за двері?
2. Що найважче було «підібрати до валізи»?
3. Що б ви виклали із валізи (з чим не погоджуєтесь)?
4. Що б ви додали до валізи?

Вправа на завершення

Мета: закріплення результатів тренінгу.

Час: 2–3 хв.

Перебіг вправи

Наприкінці заняття всі стають у коло, кладуть ліву руку на плече сусіда по черзі дякують сусідові зліва за гарну роботу, позитивні емоції; висловлюють побажання.

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ЗАВДАННЯ (максимально 10 балів)

Методичні зауваги. Якщо здобувач із вагомих причин не може бути присутнім на *тренінгу*, тоді він може виконати альтернативне завдання – підготувати тези наукової доповіді обсягом 2–3 сторінки друкованого тексту через 1–1,5 інтервали. Метою тез є привернення уваги до проблеми, узагальнення наявного

матеріалу і передача його суті у коротких формулюваннях. Для цього здобувач має глибоко розібратися у питанні, проаналізувати його та створити можливість протиставлення своїх думок думкам інших, або доповнення останніх. Оберіть одну із запропонованих тем, обґрунтуйте актуальність проблеми, проаналізуйте стан розробки проблеми на сучасному етапі, доведіть наявність проблемної ситуації та необхідність звернення на неї наукової уваги, висвітліть основні ідеї, положення, результати дослідження та їх значення для розвитку теорії або практики. Результати у письмовій формі надішліть на електронну адресу викладача.

Орієнтовні теми тез наукової доповіді:

1. Синдром хронічної втоми: наслідки у діяльності викладача.
2. Синдром емоційного вигорання у професійній діяльності викладача.
3. Технології відновлення фізичного здоров'я викладача.
4. Методика профілактики та відновлення психічного здоров'я викладача.

Критерії оцінювання тез наукової доповіді³⁶:

- відповідність змісту тез заявленій темі, їх цілісність та композиційна гармонійність – 2 бали;
- ступінь розкриття предмету дослідження – 2 бали,
- оригінальність теми роботи – 2 бали;
- наявність узагальнень альтернативних теоретичних підходів у межах досліджуваної проблеми – 1 бал;
- обсяг та якість опрацьованих інформаційних джерел – 1 бал;
- наявність та обґрунтованість авторських розробок або пропозицій за досліджуваною проблемою, ступінь їх теоретичної значущості та практичної цінності – 2 бали.

Рекомендована література до заняття

1. Туркот Т. І., Коновал О. А. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. закл. стереот. вид. Херсон: Олді-плюс, 2017. С. 378–409.
2. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Кондор, 2011. 628 с. URL: https://pidru4niki.com/13680808/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli
3. Мешко Г. М. Курс «Професійне здоров'я педагога» в системі підготовки майбутніх учителів до здоров'ятворчої діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. Педагогіка і соціальна робота. 2014. Вип. 30. С. 98–100.

³⁶ Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / за заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишеної. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 48. URL: <https://drive.google.com/file/d/1-C6hRlPbEAXnsRuKwY8YuetzZMALdyxw/view>

4. Сидорчук Н. Г. Особливості професійного здоров'я викладача закладу вищої освіти та синдром професійного вигорання. *Андрагогічний вісник: наук. електр. журнал*. 2018. Вип. 9. С. 102–113. URL: http://eprints.zu.edu.ua/28885/1/10_%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf

Додаткова література

1. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини: навч. посіб. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. 430 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/323530716.pdf>

2. Теслюк В. М. Розвиток педагогічної майстерності викладача: монографія. Київ: Вид-во Ліра-К, 2019. С. 72–197.

3. Третьякова В. С. Исследование синдрома эмоционального выгорания в педагогической среде. *Профессиональное образование и рынок труда*. 2019. № 2. С. 71–85. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/issledovanie-sindroma-emotsionalnogo-vygoraniya-v-pedagogicheskoy-srede/viewer>

4. Lourel M., Gueguen N., Mouda F. Psychometric properties of a global measure of job burnout. *Study Psychologica*. 2008. Vol. 50. No. 1. P. 109–118.

ПРИКЛАДИ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Приклад статті

Кулібаба І. І., здобувачка СО «Магістр»
факультету хімії, біології і біотехнологій, спеціальності 102 «Біохімія»

Науковий керівник: Зарішняк І. М.,

канд. пед. наук, доцент, доцент
кафедри педагогіки, фізичної культури та управління освітою
*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна*

ТРАДИЦІЙНА ТА АЛЬТЕРНАТИВНА МОДЕЛЬ КУРАТОРСТВА

Роль куратора академічної групи суттєво підвищилася через загострення освітньої кризи загалом, і вищої освіти також. Увага професорсько-викладацького складу спрямовується на особистісне зростання студентської молоді, збагачення її життєвого досвіду духовно-моральними цінностями. Ключова функція у реалізації поставлених завдань відводиться куратору академічної групи [1].

Зменшення кількості аудиторних годин на користь самостійної підготовки у вищих навчальних закладах призводить до того, що все більшого значення щодо професійного становлення майбутніх фахівців соціальної сфери набуває позааудиторна робота зі студентами. Робота кураторів академічної групи вищого навчального закладу є однією зі складових педагогічних умов формування професійної компетентності соціальних працівників у позааудиторній роботі в умовах вищого навчального закладу. Саме тому ця тема є актуальною.

Метою роботи є визначення оптимальної моделі кураторства на сучасному етапі кризи вищої освіти.

Проблема роботи кураторів, дослідження ролі та місця куратора є предметом вивчення В. Алфімова, Р. Абдулова, В. Базилевича, І. Бартенєвої, Е. Бердникової, О. Білої, О. Винославської, О. Гури, Н. Давиденко, І. Калачева, Б. Карабухіна, О. Клименко, І. Литвин, Т. Осипової, С. Романової та інших [2, 3].

Інститут кураторства і наставництва відомий з часів виникнення навчальних закладів [2]. Зокрема, одним із перших офіційних документів вищої школи стосовно кураторської роботи є Інструкція про кураторів Томського інституту, що затверджена у 1903 р. імператором Миколою II. У Росії до 1917 р. такі педагоги називалися класними наставниками, класними дамами. Їхні права й обов'язки визначалися Статутом навчального закладу. Вища школа повернулася до куратора у 50-ті роки ХХ ст., де він став розглядатися як помічник адміністрації у роботі зі студентами і призначався в кожен академічну групу. Із розвитком демократичних тенденцій у системі вищої освіти наприкінці 80-х років ХХ ст. у вищих навчальних закладах відбулося переосмислення поглядів щодо посади куратора та його

ролі у студентському житті. Деякі вищі навчальні заклади освіти зовсім відмовилися від кураторів [1].

На сучасному етапі зміст діяльності куратора регламентується основними державними документами України, а саме: законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти», «Національною доктриною розвитку освіти України у XXI ст.», відповідними інструктивно-методичними документами міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та положеннями, розробленими на рівні навчального закладу [3].

Інститут кураторів – це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської академічної групи. Саме куратори можуть стати ефективними посередниками між суб'єктами освітнього виховного процесу. Куратор (тьютор, наставник) студентської академічної групи – це наставник і організатор, вихователь і консультант для студентів групи [2].

На посаду куратора зазвичай призначається авторитетна людина, здатна до самоорганізації, з великими творчими та педагогічними здібностями, яка зможе ефективно організовувати взаємодію студентів між собою, іншими викладачами та деканатом [3]. Ця людина стає так званим «провідником» для студентів в університетське життя. Той, хто зможе «підтримати, направити», знайти індивідуальний підхід до кожного окремо взятого студента та допомогти йому «влитися» в єдиний колектив. Згуртованість цього колективу, його взаємодія та взаємовідносини і є показником здатності куратора організовувати цей колектив [4].

Куратор академічної групи виконує такі функції:

1. Аналітичну – планування та організація виховної роботи з урахуванням міжособистісних стосунків у колективі, рівня їхнього інтелектуального розвитку, результатів навчання, соціально-побутових умов життя, стану здоров'я тощо.

2. Організаторську – залучення студентів до різних видів діяльності, допомога студентському самоврядуванню.

3. Соціально-виховну – організовується під час взаємодії «педагог–студент», тут куратор допомагає вихованню особистісних якостей, засвоєнню та прийняттю суспільних норм та цінностей студентами [4].

Метою виховної роботи куратора є самореалізація та становлення особистості студента як високоморальної та всебічно розвиненої людини.

Він повинен спрямовувати виховну роботу групи, розвивати у студентів активність, самостійність, ініціативу, почуття відповідальності та зацікавленості в навчанні. Куратор постійно перебуває в діловому спілкуванні зі студентами групи, добре знає кожного з них, що надає йому можливість впливати як на колектив групи загалом, так і на кожного окремого студента [2].

Ще одним завданням куратора є згуртування академічної групи. Академічна студентська група – це офіційно створена, відносно постійна в межах навчального року, первинна реальна група студентів у структурі курсу, факультету або вишу загалом, члени якої об'єднані спільними навчально-професійними завданнями, взаємодіють із викладачами, кураторами та між собою. Умови згуртованості і перетворення групи на колектив:

- 1) демократичний стиль керівництва куратора;
- 2) високий рівень організованості та згуртованості, коли кожен член групи бере на себе цілі та завдання спільної навчальної діяльності і в кожного співпадають погляди й оцінки на події у групі;
- 3) референтність групи для кожного її члена і велика кількість неформальних лідерів.

Тож куратор повинен враховувати індивідуальні особливості кожного зі студентів, їхні потреби та інтереси й на основі цього вже формувати єдиний колектив [4].

Вище була описана робота куратора в рамках традиційної моделі кураторства. Водночас паралельно розвиваються альтернативні моделі кураторської діяльності. Однією з таких моделей є «Студентське кураторство», яке забезпечує активізацію та залучення молоді до студентського та суспільного життя. Проєкт «Студентського кураторства» дозволив підтягнути та направити студентів у навчальному процесі, підказати, як раціонально проводити вільний час, де займатися спортом або ж отримувати задоволення від занять художньою самодіяльністю.

Обрання куратора для групи відбувається демократичним шляхом. Кожен куратор заповнює анкету, яку оргкомітет поміщає у конверт. У випадковому порядку старости груп витягують вподобаний ними конверт та отримують свого куратора. Після цього відбувається обмін контактами між куратором і старостою та початок ефективної роботи з кожним студентом групи [5].

Ще однією моделлю є так зване «тьюторство». В англійських університетах традиційно виховну роль виконував тьютор, а в Україні вихованням молоді опікується куратор академічної групи. Поняття «тьютор» є значно ширшим, ніж «куратор». В деяких аспектах функції та обов'язки тьютора та куратора збігаються, але є й певні відмінності. Тьютор британського ВНЗ ще й запроваджує принцип індивідуалізації навчання конкретного студента, скеровує його у вивченні того чи іншого предмета [6].

Висновки: інститут кураторства відіграє важливу роль у формуванні професійних якостей майбутніх фахівців, в організації виховної роботи у ВНЗ. Викладач-куратор груп майбутніх спеціалістів соціальної сфери має спланувати кураторські години так, щоб у них приділялося достатньо уваги вихованню духовних та моральних якостей студентів, сприяло самоактуалізації та самовихованню студентів,

розвитку почуття відповідальності та людяності. Куратор має враховувати багато особливостей кожного зі своїх студентів та спрямовувати ці особливості в правильне русло, де кожен з його підопічних зможе віднайти себе та своє місце у загальному колективі під назвою академічна група [2, 4].

З розглянутих моделей кураторської діяльності, на нашу думку, найуспішнішою є модель «тьюторства». Зважаючи на зростання інтересу до процесу поглиблення індивідуалізації навчання в рамках програми модернізації за ідеями Болонської декларації, було б доречно переносити елементи позитивної практики англійського тьютора у діяльність куратора в українському ЗВО [6].

Список використаних джерел

1. Тернопільська В. І. Підготовка куратора академічної групи до організаційно-виховної роботи зі студентами ВНЗ. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 139–142. URL: file:///C:/Users/User1/AppData/Local/Temp/Nchnpu_016_2012_17_35.pdf (дата звернення 05.10.20)
2. Волковницька Т. М. Робота куратора академічної групи вищого навчального закладу як педагогічна умова професійного становлення майбутніх фахівців. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер.: Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 48–51. URL: https://divovo.in.ua/pars_docs/refs/30/29001/29001.pdf (дата звернення 05.10.20).
3. Васильєва М. О. Роль та значення куратора в організації виховної роботи у вищій школі. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2014. № 42–43. URL: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/42-43/44.pdf> (дата звернення 10.10.20).
4. Корчевна Н. П. Згуртованість академічної групи як один із показників ефективної роботи куратора. *Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології*: матер. заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2020 р.) / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вінниця, 2020. С. 107–111. URL: <https://japon.donnu.edu.ua/issue/view/302> (дата звернення 15.10.20).
5. Студентське кураторство в дії. *Інформаційна Вінниччина*: вебсайт. URL: <http://i-vin.info/news/studentske-kuratorstvo-v-diyi-4743> (дата звернення 05.10.20).
6. Голубєва М. О., Жулківська А. М. Порівняльна характеристика діяльності куратора академічної групи українського ВНЗ і тьютора британського університету. *Наукові записки НаУКМА*. Сер.: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. 2012. Т. 136. С. 19–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMApp_2012_136_5 (дата звернення 05.10.20).

Приклад тез

Олексій Ю. А., здобувачка 1-го курсу СО «Магістр»,
факультету хімії, біології і біотехнологій,
спеціальності 102 «Хімія»
ДонНУ імені Василя Стуса,
Україна.

Науковий керівник – **Зарішняк І. М.**, канд. пед. наук, доц.,
ДонНУ імені Василя Стуса,
Україна

ПРОБЛЕМИ ІСНУВАННЯ ІНСТИТУТУ КУРАТОРСТВА, ЙОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Під час навчання у вищій студентам доводиться самостійно приймати важливі рішення, які надалі визначатимуть їхнє життєве кредо. Саме на цьому етапі їм необхідна людина, яка допоможе зорієнтуватися, направити і надати підтримку. Тому значна роль у виховному процесі у закладі вищої освіти належить куратору студентської групи.

Стиль і форма роботи куратора здебільшого залежать від його досвіду, авторитету, характеру. Але зрозуміло одне: хороших результатів куратор може домогтися лише при щоденній, добросовісній та неформальній роботі.

У межах системи кураторства здійснюються такі завдання [1]:

- вирішення проблем адаптації студентів до умов проживання в студентському гуртожитку, встановлення контактів між викладачами і студентами групи;
- формування в групі згуртованого колективу;
- сприяння в організації культурного дозвілля студентів, пропаганда здорового способу життя;
- створення і підтримання в академічній групі комфортного психологічного середовища для успішної навчальної та позанавчальної діяльності студентів, для професійного, особистісного, громадянського розвитку, сприяння становленню високоінтелектуальної, гармонійно розвиненої особистості;
- формування розуміння суспільної значимості майбутньої професії і відповідальності за рівень професійних знань;
- надання допомоги студентам в оволодінні методами самостійної роботи;
- залучення студентів до позанавчальної діяльності групи, факультету та університету;
- залучення студентів до наукової діяльності;
- розвиток корпоративної культури;

- соціально-правова просвіта, профілактика протиправної поведінки студентів;
- розвиток творчих здібностей майбутнього фахівця.

Функції діяльності куратора: інформаційна, організаційна, комунікаційна, контролююча (адміністративна), творча [2]. Інформування передбачає відповідальність куратора за своєчасне отримання студентами необхідної їм інформації щодо навчальних і позанавчальних заходів, в яких вони повинні взяти участь. Організаційна функція передбачає структурування куратором спільно з учасниками позанавчального життя студентської групи (посвячення в першокурсники, Дня групи, внутрішньогрупових традицій). Комунікаційна функція містить забезпечення і підтримку сприятливої психологічної атмосфери в студентській групі; структурування внутрішньогрупових відносин; безпосередню участь у житті групи як формального лідера; посередництво з кафедрами, деканатом, адміністрацією університету. Контроль за відвідуваністю й успішністю студентів, контроль за виконанням функцій старости, вибір і переобрання старости групи входять у контролюючу функцію діяльності куратора. Функція контролю, при її зловживанні, може протиставити студентів і куратора. Творчість куратора передбачає розширення діяльності майбутнього фахівця з огляду на його індивідуальні потреби і здібності.

Основними напрямками роботи кураторів на різних курсах є різні аспекти виховної діяльності. На першому курсі – це адаптація студентів до нового освітнього середовища, академічних вимог. Другий, третій курс традиційно є найбільш активними для позанавчальної діяльності студентів. На цьому етапі важливо допомогти кожному знайти своє місце в розмаїтті студентських клубів і об'єднань, залучити до наукової діяльності, до роботи студентського самоврядування. На старших курсах він не так багато приділяє уваги студентській групі, але студенти завжди знають, до кого звернутися; а куратор знає групу краще, ніж інші викладачі, які викладають навчальні курси протягом одного року або семестру.

Вихованість має вирішальне значення для соціального прогресу і продуктивності суспільства і відіграє ключову роль в його перетвореннях, забезпечуючи відповідність людини сучасним і майбутнім вимогам. А куратор, як педагог-психолог, засобами позанавчальних форм співпраці створює умови для формування сприятливого психологічного клімату для успішної адаптації в студентській групі.

Виховна робота куратора вимагає знань, але багато значить і досвід роботи. Потрібно бути обізнаним у питаннях вікових психофізіологічних особливостей студентів, їх потребо-мотиваційною сферою, із психологією міжособистісної взаємодії і психологією навчальної групи. Тому не випадково цей вид виховного процесу у вищій школі назвали кураторством: куратор – значить опікун, покровитель, спостерігач. І студенти потребують допомоги саме старшої людини –

викладача, який виконує функцію куратора, що дає поради і настанови, виходячи з власного досвіду.

Успішне використання куратором педагогічних функцій дає змогу студентам швидше адаптуватися до навчального процесу у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Васильєва М. О. Роль та значення куратора в організації виховної роботи у вищій школі. URL: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/42-43/44.pdf>
2. Волковницька Т. М. Робота куратора академічної групи вищого навчального закладу як педагогічна умова професійного становлення майбутніх фахівців. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=965

Навчальне видання

Зарішняк Інна Миколаївна

ПРАКТИКУМ

із курсу «Педагогіка і психологія вищої школи»

(для студентів спеціальності 102 «Хімія»)

навчально-методичний посібник

Електронне видання

Редактор

І. М. Колесникова

Технічний редактор

Т. О. Важеніна-Гопрак

Підписано до друку 26.12.2022

Формат 60 x 84/16. Папір офсетний.

Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 3,95

Зам. 47

Донецький національний університет імені Василя Стуса

21021, м. Вінниця, 600-річчя, 21

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до Державного реєстру

серія ДК № 5945 від 15.01.2018